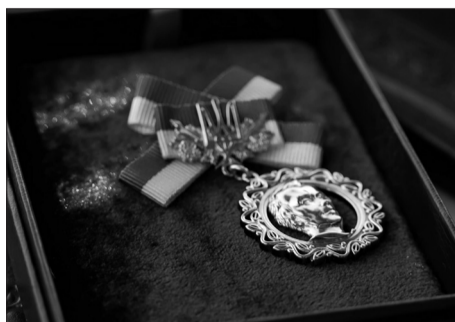

24 серпня — День Незалежності України

Вручили Шевченківські премії

У місті Бородянка на Київщині відбулась церемонія нагородження Національною премією України імені Тараса Шевченка за 2022 та 2023 роки. Про це повідомляє кореспондент Укрінформу.

“Безумовно, є певні сталі місця, в яких завжди відбувалися церемонії нагородження — Канівська гора чи Музей Шевченка, але, зважаючи, передусім, на безпекові питання, ми проводимо вручення тут, у Бородянці”, — зазначив голова Шевченківського комітету Євген Нищук.

Водночас він зауважив, що Бородянка є символічним місцем для проведення церемонії вручення премії за 2022–2023 роки.

“Наприкінці березня минулого року, коли я побачив розбомблений будинок і прострелений пам’ятник Тарасу Шевченку, але який продовжував непохитно стояти, я побачив в цьому певний символізм спротиву рашизму”, — пояснив Нищук.

“Завдяки потужному руху українських митців-волонтерів, ми сьогодні маємо таку саму потужну підтримку з боку світової спільноти”, — заявив виконувач обов’язків міністра культури та ін-

формаційної політики Ростислав Карандеєв.

Він подякував українським митцям, які представляють свої роботи за кордоном, демонструють український прапор та високу українську національну культуру, тим самим роблячи неоціненний внесок в український опір.

“Українська культура — це не просто опір ворогу. Це потужний інструмент нашої атаки. Атаки в духовній сфері. Атаки, яка зруйнує ті скрепи, які, на жаль, хочуть накласти кайдани на наші руки”, — наголосив Карандеєв.

Переможців премії нагородив заступник керівника Офісу Президента Олексій Дніпров.

Національну премію України імені Тараса Шевченка 2023 року за книгу поезій “Орден мовчальниць” отримала Катерина Калитко.

Премію отримали учасники гурту “Хорея Козацька” за аудіоальбом “Пісні Української революції”.

За книгу “Крім “Кобзаря”. Антологія української літератури. 1792–1883” (у двох частинах) премію отримав літературознавець Михайло Назаренко.

Премію вручили журналістові Віталію Портнікову за публіцистичні статті та виступи останніх років.

За документальний фільм “Земля блакитна, ніби апельсин” премію отримала режисерка Ірина Цілик.

Переможці отримали Національну премію України імені Тараса Шевченка в розмірі 429 тисяч гривень кожна.

Окрім того, було нагороджено лауреатів Шевченківської премії 2022 року.

У номінації “Кіномистецтво” премію отримала режисерка Катерина Горностай із повнометражним ігровим фільмом “Стоп-Земля”.

У номінації “Література” лауреаткою стала Тамара Горіха Зерня з романом “Доця”.

У номінації “Театральне мистецтво” нагороду отримали Тамара Трунова, Наталка Ворожбит, Юрій Ларіонов, Андрій Ісаєнко та Валерія Ходос за виставу “Погані дороги” Київського академічного театру драми і комедії на лівому березі Дніпра.

Фото з відкритих джерел

Вітаємо лауреатів!

До Дня Незалежності України журі Народної премії імені Тараса Шевченка визначило лауреатів. Це:

Борис Гуменюк, поет — у галузі літератури;

Лев Скоп, митець — у галузі живопису;

Кирило Стеценко, народний артист України — у галузі музичного мистецтва;

Дмитро Чирипок, режисер — у галузі театрального мистецтва.

Вручення премій відбудеться в День захисників і захисниць України 1 жовтня.

ОЛЕНА БОНДАРЕНКО

4–5

ЮРІЙ ПЛАКСЮК

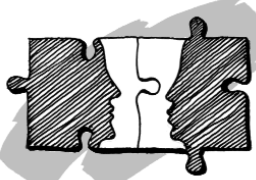

6–7

РОМАН СЕМИСАЛ

8–9

“Без антипутінської коаліції нічого не вийде”

Іван Заєць, народний депутат України кількох скликань:

— Тема безпеки дуже актуальна, тому що це ключові питання для будь-якої влади, для будь-якої нації. Для нас екзистенційна небезпека випливає з війни, яку Росія розв’язала проти України і веде десятиий рік. Але на цей момент склалася ситуація, яка вимагає переосмислення багатьох явищ і процесів. І саме з таких позицій я хочу поглянути на проблеми нашої безпеки.

Ми розраховували, що Захід запровадить такі санкції проти Росії, які паралізують її економіку і не дозволять виробляти зброю в кількості, якої потребує війна. Ми розраховували, що Захід вчасно надасть зброю, яка прискорить звільнення наших територій від москвитів. Що відбулося? Санкції певний час працювали, але зараз бачимо, що вони не діють. Ми читаємо повідомлення іноземних ЗМІ про те, що колони нових російських танків прямують у бік України. Це означає, що санкції не діють. Тому треба звернути увагу на санкції, і саме наша влада має розробити модель санкційної політики.

Стосовно зброї. Звичайно, ми вдячні нашим партнерам, вони потужно допомогли, але знову-таки, цей крапельний спосіб постачання зброї не веде нас до перемоги. Літаки затримують, далекобійні ракети — так само. Що ж тоді вимагати від наших солдатів, від України на полі бою?! Треба зосередити власні зусилля на тому, щоб зламати стару парадигму Заходу стосовно формули Перемоги і Миру. Бо стара формула, закладена на початку війни, — щоб Україна не виграла, а Росія не програла, — і зараз реалізується. Захід мусить дати нам зброю, якщо він хоче мати спокій хоча б на 50 років уперед.

Хочу завершити свій виступ двома запитаннями. Перше: ми повинні бути свідомі того, що проблема постачання зброї нашими партнерами загострюватиметься і дуже швидко. Перше таке загострення відбується у вересні, коли виділені у США гроші закінчуються, закон про лендліз завершується, і нам треба розуміти, що влада так і не здійснила принцип двопартійної підтримки у США, і нам потрібно вже сьогодні виправляти цю ситуацію.

Але найстрашніше те, що ми спостерігаємо тренд у громадській думці в США на зменшення підтримки допомоги Україні. А восени цей тренд ще стрімкіше піде вниз, тому вже зараз треба міркувати над цими питаннями.

Якщо ж говорити про антипутінську коаліцію, то на основі чого її формувати? Її треба юридично оформити, але знову-таки — на основі чого? Рамштайну? Але ж це тільки військова допомога. А наша мета — знищити Росію як абсолютне зло і створити нову безпекову ситуацію. Без антипутінської коаліції нічого не вийде! Водночас ключова помилка західних політиків у тому, що вони й далі розраховують на Росію як на партнера.

І останнє. Коли вже наша влада малює Зеленського на кшталт Черчилля, то ми справді повинні не просто вивчати британський досвід — треба засвоювати і використовувати його. Хотів би нагадати: шойно розпочалася Друга світова війна — прем’єр Черчилль створив уряд національної єдності. А у нас наразі, крім мобілізації на військову службу, — жодної національної мобілізації!

“Скликати ООН після кожного удару по Україні!”

Микола Голомша, професор права, доктор філософії в галузі державного управління, заслужений юрист України:

— Якщо подивитися в історію, то в 2014 році потрібно було оголосити воєнний стан відповідно до статті 4 Закону України “Про оборону України”, тому що, згідно із законом: якщо ворог перетнув кордон іншої держави зі зброєю в руках, то навіть до оголошення воєнного стану ми даємо відсіч ворогу до повного виведення його військ. Я вважаю, що в той період невинувато було проігнорована ця вимога закону.

Після того, як 24 лютого 2022 року во-

Як подолати безпекові проблеми

Продовжуємо оприлюднювати фрагменти виступів учасників круглого столу на тему “Безпекові проблеми України та шляхи їх розв’язання”, що відбувся в Києві 9 серпня.

рог офіційно, з шевронами, з військовою технікою, з означенням бойових підрозділів перетнув кордони і повітряний простір України, відповідно до статті 4 закону “Про оборону” вводиться воєнний стан. Ця агресія визнана і ООН, і самою Україною. Відтоді ЗСУ розпочали військові дії проти ворожої країни, яка незаконно вторглася на нашу територію. Тобто Росія скоїла світовий злочин. Це питання щодо війни і воєнного стану політизоване, тому що оголошення війни — питання політичне і зовнішньополітичне, а питання військових дій і самої війни — процес. На території України йде справжня війна, але вона іменується агресією або незаконним вторгненням, як це передбачено резолюцією Генасамблеї ООН.

Хотів би привернути увагу до такого: ООН в такому випадку зобов’язана була діяти відповідно до статті 7 Статуту ООН, коли ухвалена резолюція про виведення військ і є рішення суду ООН з прав людини про виведення військ з території України, але вони не виконують резолюції Генасамблеї. А хто є виконавчим органом? Радбез ООН. Рада безпеки відповідно до цієї резолюції зобов’язана була сликати миротворчий контингент. І не силами НАТО, а силами миротворчого контингенту, де всі країни в короткий термін повинні були надати свій контингент для такої операції, яка повинна б бути затверджена Радбезом ООН. Вони повинні були створити штаб, висунути ультиматум Росії про виведення військ, вдатися до демонстрації, як гласить Статут ООН, аж до вчинення відповідно бойових дій.

Просто сьогодні, на превеликий жаль, за нашими спостереженнями в Радбезі ООН до 35 відсотків російських громадян. Там не проходить жодне підготовче засідання, все блокується. Подивіться, що відбувається в Швейцарії: Комісія з прав людини, з якої Росію виключили, очолює фбешник. А в комісії МАГАТЕ, яка приїздить у складі 17 осіб, підбирають 15 людей, ворожих до України, з тих країн, що підтримують агресію, і тільки двоє прихильні до України. І от вони приїжджають на Запорізьку АЕС — обіймаються з російськими військовими і водночас “не бачать”, що там замінована територія. І між ними є відповідні контакти...

Тому, на мій погляд, потрібно більше працювати зі Статутом ООН, з міжнародною інституцією. Хоч вона і маргінальна, але є один момент: виступає наш Президент і каже, що шойно ракетами розбомбили такий-то будинок, як от у Покровську чи на інших мирних територіях. І це є той внутрішній майданчик, якого світ не бачить. Єдиним міжнародним майданчиком є ООН. Мене запитують: так що, щодня сликати ООН? Так, щодня! Як тільки вдарили по наших територіях...

Прикро, що ми не доводимо до кінця розслідування ООН щодо знищення наших азовців, так само і щодо Каховської ГЕС. На мій погляд, нашому МЗС є над чим працювати.

“Тридцять років будівництва України не пішли намарне”

Михайло Ратушний, голова Української всевітньої координаційної ради, народний депутат України трьох скликань:

— Правильно сказано: ми ті, що створювали державу, приймали Конституцію України, і цілком природно відчуваємо відповідальність за те, що відбувається в цій державі. Але в контексті полеміки скажу: я не вважаю, що все так погано, як тут звучало. Бо якби було зовсім погано, влада і суспільство погані, то, напевно, путінський план узяти Київ вже б здійснився, упав би Харків і Запоріжжя не встояло. Але такого не сталося. Отже, ті 30 років, впродовж яких ми будували державу, не пішли намарне. Бо я бачу, наприклад, покоління 30-річних — воно тримає головний хребет оборони на східних рубежах. Попри те, що покоління, яке сформувалося в умовах незалежності, коли країною керували януковичі, кучми, кравчуки і Ющенко, нація приростала, росла. Тому я вважаю, що не варто впадати в такий песимізм, а треба реально дивитися на факти.

Другий момент з безпекою: наше покоління на сьогодні опинилося в набагато кращій ситуації, ніж наші батьки, тобто Україна не кинула міжнародним співтовариством напризволяще. Зараз нам допомагають, і якби не ця допомога — лише автоматами ми багато б не навоювали.

Інше питання — це Всевітній форум українців. Є думка, що недоцільно проводити його в державі, яка воює, сюди бояться приїжджати. Наприклад, страхові компанії забороняють приїжджати в Україну представникам з Канади, США. Трудова міграція боїться приїжджати через острах, що їх не випустять назад, одразу ж запакують і відправляють на передову, і вони там загинуть. Але я їм весь час кажу: чого ви боїтеся — дипломатичні установи працюють. Діти в школу ходять, ресторани, нічні клуби працюють, ухилинтів більше — так було завжди, в часи Ремарка і Гемінгвея, і так буде після нас — одні воюють, інші танцюють. Така людська природа.

Форум проводимемо 25 серпня. Наші батьки-засновники — Всеукраїнське товариство “Просвіта” — завжди мали серйозне представництво, так буде і зараз.

Ми постараємося провести форум побойовому. Ми запросили Президента України, Міністерство закордонних справ. Ми написали в МЗС, що воно не може працювати з діаспорою так, як зараз. Уряд інших країн працюють зі своїми діаспорами напряму, так має бути і в нас. Ми намагаємося донести цю позицію до влади.

“Що у нас за війна?”

Сергій Присухін, доктор філософії, громадський діяч:

— Є розуміння, що сьогодні немає українців, які б не брали участі у війні, війна охопила всіх. Це і люди доброї волі, і просвітляни також. Війна зачепила всі сфери нашого життя: мілітарні кола, економіку, політику, культуру, про яку ми зараз гово-

римо і про яку неможливо говорити без критики, без брому й валідолу.

Але на сьогодні величезне значення має сфера духовності. Це є інформація, культура, це захист нашої свободи, інтелектуальної свободи, захист нашої правди, нашого українського розуму, захист нашого волевиявлення, щоб ми нарешті з понеділка почали робити те, що тисячократно тут обговорювали, але ніяк не можемо цей віз зрушити ні на сантиметр.

Коли ми говоримо про війну між Росією та Україною, то, на мій погляд, ми правильно говоримо про економіку, політику, але війна — це страшне нещастя, це конкретна трагедія для мирного населення, це смерть наших людей. Коли ми говоримо про п’яту колону, то не можна не пов’язувати її діяльність з велетенськими жертвами серед мирного населення.

Україна веде справедливую війну, але ми досі на рівні правової культури не зафіксували, що у нас за війна.

Ще хотів би додати: маємо право охороняти себе самі, якщо держава не виконує ці функції і не може виконати в силу певних обставин. Ми маємо право на супротив самі, навіть у “Просвіті” беремо на себе ці функції. Якщо якийсь міністр не виконує, то виконемо ми.

Свідомі українці говорять про можливість супротиву, і ми маємо знаходити наші українські можливості, а не просто говорити про запозичення чи декларувати, що в нас нема того чи іншого.

“Наша мета — консолідація української нації та її керівництва”

Володимир Семистяга, голова Луганського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта”, науковець:

— Порушені нами проблеми надзвичайно актуальні. Адже на порядку денному планетарної цивілізації нині постали питання не тільки існування української державності та її державотворчого етносу, а й світового правопорядку та й людства взагалі. Нині дехто не тільки в Україні, а й серед еліти багатьох держав світу не усвідомлює і не хоче зрозуміти, що йдеться не про якийсь регіональний військовий конфлікт на теренах України, а про локалізований етап війни, який може призвести до глобальної катастрофи у світі. Іншими словами, йдеться про початок Третьої світової війни у вимірі XXI століття. Адже не випадково імперіаліст Путін у своєму спічі виголосив власне кредо: “Границь Росії нігде не кончаються”.

Тож чи випадково, що в такій ситуації, за даними соціологічних досліджень, понад 77 відсотків громадян України переконані: за внутрішні виклики і загрози в державі безпосередньо відповідальні перші особи — Президент та його оточення. У першу чергу — за кримінально-злочинну діяльність “Слуг народу”.

Серед таких загроз вважаю і безконтрольне переміщення зброї та боеприпасів з місць бойових дій, у тому числі колишніми військовослужбовцями. Хоча при цьому начебто всі переконані — військова зброя повинна бити ворога і не бути загрозою для мирних громадян.

На жаль, дійсність не переконує у цьому. Адже місцеві військкомати зайняті більш “важливими справами”: “полюють” та “відмивають” потенційних “клієнтів” — кандидатів на предмет придатності для захисту країни від зазіхань агресора. Наведено конкретний приклад. Днями на Київщині, у Вишгороді, зафіксовано кричущий випадок, коли нападнику місцевий зловмисник підірвав дві гранати в гаражному кооперативі велелюдного мікрорайону, внаслідок чого згорів гаражний бокс і автомобіль. Тільки завдяки мужності та професіоналізму поліцейського, який “нейтралізував” п’яничку, вдалося запобігти трагедії та врятувати сімох громадян. А ще й вилучити у зловмисника пістолет.

Та чи поодинокий такий випадок у державі? Відповідь знає кожен!

Чимало списів зламала громадськість через неефективну діяльність МОН України і Міністерства культури та інформа-

ційної політики. У той час, коли з порядку денного не зникає нагальне питання негального збільшення кількості годин в навчальних планах на вивчення української мови та літератури, національної культури, історії України в навчальних закладах усіх типів держави, то відбувається все навпаки. Зменшується фінансування, тож зменшується і кількість годин на вивчення предмета, а відповідно — і кількість висококваліфікованих кадрів, чим послаблюється ефективність і потенціал патріотичного й громадянського виховання майбутнього України — молоді.

У надзвичайних умовах війни час вимагає кардинального оновлення підручників та посібників з історії України для навчальних закладів усіх рівнів. Ворог не дремає. На тимчасово окупованих територіях України (Луганщина, Донеччина, Херсонщина, Запоріжжя), заявивши, що прийшли сюди назавжди, рашисти заборонили українську освіту, мову, літературу, інформацію, культуру, церкву, історію, приступили до насильницької паспортизації місцевого населення, до “виховання” в “оздоровчих” фільтраційних таборах молоді, готуючи з неї манкуртів і яничарів, а простіше — гарматне м’ясо для зони бойових дій.

Саме з цією метою в РФ підготували й презентували нові підручники з історії Росії для 10-11 класів, що використовуватимуться в навчальному процесі впродовж 2024/2025 навчального року зі статусом єдиного державного підручника з історії. Прогнозувати цей виклик за формулою “нехай собі конають і дуріють на власній території” вкрай небезпечно. Адже наклад “Історії Росії” для учнів 11 класу — понад 700 тис. примірників. Призначений цей підручник і для навчальних закладів тимчасово окупованих територій України. Освітній процес там “узаконений” за російськими стандартами.

Не варто характеризувати авторів цього пропагандистського опусу. Акцентуємо увагу на головному. Тут повністю переписані й сфальшовані розділи, присвячені подіям більш ніж за останні пів століття, а також додано новий розділ про війну Росії проти України.

Звернімо увагу на головні тези і меседжі розділу про вторгнення РФ в Україну й так звану “спеціальну операцію”. Відкривається він портретом Путіна та його настановою зі звернення до росіян від 24 лютого 2022 р. “Це у підсумку питання життя і смерті, питання нашого історичного майбутнього як народу”.

Яким чином пропагандисти “рускава міра”, виходячи з путінських настанов, подають причини вторгнення РФ в Україну? Хто, на їхню думку, несе відповідальність за дестабілізацію ситуації в Росії? Звичайно ж, Захід. Чому? А тому, що саме він “втягнув” Росію в низку військових конфліктів, спричинив відверту русофобію, розбалансував її економіку тощо. Кінцева мета цієї діяльності — ніщо інше, як розчленування Росії та контроль над її ресурсами і, звичайно, “головним тараном” проти Росії США і НАТО визначили Україну. З тією метою кілька українських поколінь, починаючи з 1990-х рр., виховали в душі ненависті до Росії на неонацистських ідеях. Отже, Україна — ультранационалістична держава, де інакомислення жорстоко переслідується, а все російське оголошено ворожим.

Оголосивши, що всі етноси в межах російських кордонів є росіянами, до них віднесли й українців на їхніх етнічних землях, називаючи їх назавжди власними громадянами і росіянами.

Не будемо аналізувати всю цю маячню божевільних. Бо наша мета — консолідація української нації та її державно-політичного керівництва, перемога над злочинним агресором і побудова незалежної демократичної європейської держави на власній правдивій, а не видуманій ворогом, без крихти правди, для нас історії.

Наживо повну версію круглого столу “Безпекові проблеми України та шляхи їх розв’язання” від 9 серпня можна переглянути в YouTube

Модерував **Павло МОВЧАН**, публікацію підготував **Igor ЗОЦ**

Звернення представників громадських організацій та інших інституцій громадянського суспільства України до Генерального Секретаря Організації Об’єднаних Націй

Збройна агресія росії проти України, яка розпочалася 20 лютого 2014 року загарбанням Криму і частини Донбасу, сьогодні сягнула апогею і перетворилася на геноцидну війну. Російські війська окупували значну частину української території, здійснюють знищення мирних українців, руйнують інфраструктуру української нації.

Усвідомлюючи загрозу, яку росія несе всьому цивілізованому Світу, десятки країн об’єдналися в антирашистську коаліцію, надаючи військову, економічну та гуманітарну допомогу Україні. Завдяки героїзму Захисників України та підтримці країн-партнерів, ціною життя сотень тисяч українців, кривавого російського агресора вдалося зупинити та частково визволити окуповані території. Але ворог не зупиняється. Путінська росія продовжує нищити Українську Націю, її Державність та ідентичність, руйнувати Українську Землю.

Діяльність ООН — найбільшої міжнародної і найавторитетнішої міжурядової організації світу, на яку міжнародна спільнота покладає відповідальність за підтримання і зміцнення миру і міжнародної безпеки, неспроможна ефективно протистояти найбільшій агресії XXI століття, зупинити люди-

Ірина ШУМАДА, головна редакторка часопису “Галицька Просвіта”, м. Івано-Франківськ

З першого питання доповідав заступник голови обласної “Просвіти” Михайло Січка. Він розповів про те, що в Народному домі “Просвіта” далі активно працює штаб оборони Прикарпаття, і хоч обсяги гуманітарних поставок дещо зменшилися, все ж щотижня відвантажують одну-дві машини допомоги на фронт. Великий зал Народного дому використовується як склад для гуманітарної допомоги, та все ж кілька разів на місяць у Музеї народної шани Тараса Шевченка і в бібліотеці відбуваються просвітняські заходи.

Цьогоріч завершилися проекти співпраці “Просвіти” з Міжнародними організаціями МОМ та GIZ. Перший проект охопив Івано-Франківську, Львівську, Чернівецьку та Закарпатську області. У рамках проекту зав’язалася співпраця з Львівською “Просвітою”. Обласною “Просвітою” з початку року було роздано допомоги від Міжнародної організації з міграції внутрішньо переміщеним особам на суму 800 тисяч доларів: 200 холодильників, 10 тисяч ліжок, перегородки, фліпчарти, планшети, навчальні матеріали та ін. Окрім допомоги партнери проводили навчання і тренінги, в яких як учасник і співорганізатор брав участь заступник голови обласної “Просвіти”. Організовувались екскурсії та поїздки для внутрішньо переміщених осіб по області, щоб ознайомити людей із нашими традиціями, культурою, історією.

Член Правління Андрій Деркач розповів, що для 160 дітей ВПО та місцевих мешканців віком 16–20 років ОО ВУТ “Просвіта” у партнерстві з департаментом інтеграції громад, внутрішньої політики та роботи з ВПО, департаментом освіти і науки, Службою у справах дітей за підтримки Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ) за дорученням Федерального уряду Німеччини реалізували проект із психологічної допомоги та вивчення англійської мови на суму 1 млн 800 тисяч грн. У його перебігу відбувалися заняття з англійської мови, надавалися психологічна підтримка дітям, організовувались виїзди в Галич, Коломию та інші туристичні місця Прикарпаття, учасникам проекту були роздані підручники Олександра Авраменка “Українська мова самостійно” для подальшого вивчення рідної мови.

У результаті реалізованих проектів зародились нові освітні ініціативи (це вже

новбивство, — є маловпливовою, оскільки росія, зловживаючи правом вето, заблокувала функціонування Ради Безпеки ООН.

Нас обурює неспроможність ООН забезпечити мир в Європі. Жодна з шести Резолюцій Генеральної Асамблеї ООН з приводу російського вторгнення в Україну не була схвалена Радою Безпеки. Оскільки країна-агресор росія (російська федерація) залишається й надалі членом Ради Безпеки, а представники росії очолюють офіси місії ООН і діють в інтересах країни-агресора, країни-терориста.

Тому представники неурядових організацій України, яка є членом-засновником ООН, вимагають від її керівних структур:

1. Терміново розпочати процедуру виключення російської федерації з Ради Безпеки ООН, на яку, відповідно до статті 24 і Глави VII Статуту ООН, покладена відповідальність за підтримку міжнародного миру та безпеки, оскільки саме членство країни-агресора у Раді Безпеки є аморальним явищем і суперечить цивілізаційним засадам мирного співіснування і конструктивній взаємодії членів міжнародного співтовариства.

2. Ухвалити спеціальну резолюцію Генеральної Асамблеї ООН щодо створення органу для здійснення і координації міжнародних правових санкцій проти росії як держави-терориста.

3. Терміново затвердити усі резолюції Генеральної Асамблеї ООН з чітким визначенням росії як країни-агресора, вето в Раді Безпеки. Задіяти усі можливі механізми, передбачені Статутом ООН та міжнародним правом для припинення російської агресії, відновлення територіальної

цілісності України, відшкодування збитків, заподіяних російською федерацією, та притягнення до кримінальної відповідальності за здійснення злочинів — геноциду проти Української нації.

З повагою —

Володимир Василенко, Надзвичайний і Повноважний Посол України

Павло Мовчан, голова Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка

Степан Хмара, Герой України

Іван Засць, перший заступник голови громадського об’єднання “Рух за Україну в НАТО”

Георгій Філіпчук, голова Конгресу української інтелігенції

Микола Голомша, голова громадського об’єднання “Українська альтернатива”

Василь Куйбіда, секретар Національної спілки письменників України

Євген Шевченко, координатор Національних творчих спілок України

Михайло Ратушний, голова Української всевітньої координаційної ради

Реалізовані й заплановані ініціативи

Відбулось засідання Правління Івано-Франківського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка. Головував на зібранні очільник обласної “Просвіти” Степан Волковецький. На порядку денному було три питання: діяльність об’єднання в поточному році; про освітні ініціативи “Просвіти”; про рекламу української мови.

було друге питання порядку денного). Викладачі англійської мови запропонували щонеділі проводити в Народному домі “Просвіта” розмовний клуб англійської мови для всіх очочих. Проектом зацікавились просвітяни з Богородчан. А ще у Вигоді в рамках діяльності Молодіжної ради планують відкрити молодіжний простір, і просвітяни матимуть змогу долучитись до організації тренінгів.

Днями заступники голови Михайло Січка і Ярема Петрів відвідали Городенківське об’єднання “Просвіти” з метою налагодження тіснішої співпраці на місцях, обміну досвідом, започаткування збору інформації про новітніх Героїв. На зустрічі в осередку говорили і про активніше звітування про свою роботу, дописи в просвітнянські часописи “Слово Просвіти” і “Галицька Просвіта”, адже робота з допомоги війську та інша осередками ведеться, але не всі про це знають.

Ворохту, Делятин, Яремче, Микуличин, навчальні заклади обласного центру з лекціями відвідував заступник голови Євген Романишин. Пан Євген також розробив 40-хвилинну презентацію “Про давність української мови”, яку мають намір демонструвати гостям, зокрема дітям, зі сходу України.

З ініціативи Яреми Петріва обласною “Просвітою” було підготовлене звернення на ім’я міського голови Руслана Марцінка-

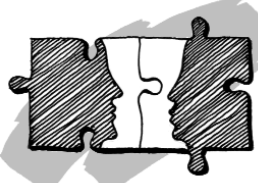
ва про розробку і видання підручника з патріотичного виховання для політичних партій і громадських організацій Прикарпаття, зокрема “Просвіти”, які працюють із молоддю, який би значно полегшив роботу лекторів і систематизував її.

Є. Романишин розповів про ініціативу розміщення на банерах реклами української мови (цитат відомих людей про важливість мови), з якою “Просвіта” також звернулася до міської влади. На пропозицію міськради відреагувала позитивно і надасть для користування на місяць кілька безкоштовних рекламних щитів, ще декілька Є. Романишин розмістить за свій кошт. Доповідач зачепив болючі теми, про які просвітяни й українці загалом мають пам’ятати завжди, особливо в час війни: питання збереження родини, сімейних цінностей, збереження себе як нації... Зібрання підтримало ініціативу зі збільшення зусиль у плані реклами національних цінностей. Член Правління Мирослав Янишівський висловив пропозицію пропагувати мову і все національне через мурали на будівлях. Це зараз робиться, але деякі ідеї в цьому може подавати “Просвіта”.

Правління підтримало подання кандидатури академіка НАН України, професора, колишнього ректора ІФНТУНГ Євстахія Крижанівського на присвоєння йому звання почесного громадянина міста Івано-Франківська.

Старий автобус, який перебуває на балансі обласного об’єднання “Просвіти”, вирішили відремонтувати і передати на потреби ЗСУ.

Представником до новоствореного у міській раді координаційного центру взаємодії з ВПО від обласного об’єднання делегували заступника голови Михайла Січку.

Михайло КОСІВ: "Незнання чи нехтування історії призводить до нового й нового зла"

— Пане Михайле, для України війна, розв'язана Росією, — це не лише боротьба за звільнення територій. Це боротьба за право на життя, право бути нацією, за цивілізаційні, світоглядні цінності. Війна знову показала, що ми і зарбники — не лише не "один народ", а що ми діаметрально протилежні. Які б ви назвали ціннісні орієнтири, притаманні Українському світові й тому, що ворог називає "руським міром"?

— Це питання глобального масштабу. Адже відповідь на нього визначає сутність нинішніх подій. У світі досі не усвідомлюють, що являє собою та субстанція, яка називає себе "російською федерацією". Незнання історії, а тим паче, нехтування нею завжди призводило до потворних суспільних катаклізмів, а тепер призвело й до воєнних злочинів. Відповідь на це запитання неможлива без заглиблення в пласти історії.

У давні княжі часи, коли у світі утверджувалися національні держави, на нашому овиді фігурували дві потужні імперії — Візантія і Русь. На теренах між Окою й Волгою відомою військово-організаційною структурою була Золота орда.

Далі — дані і факти.

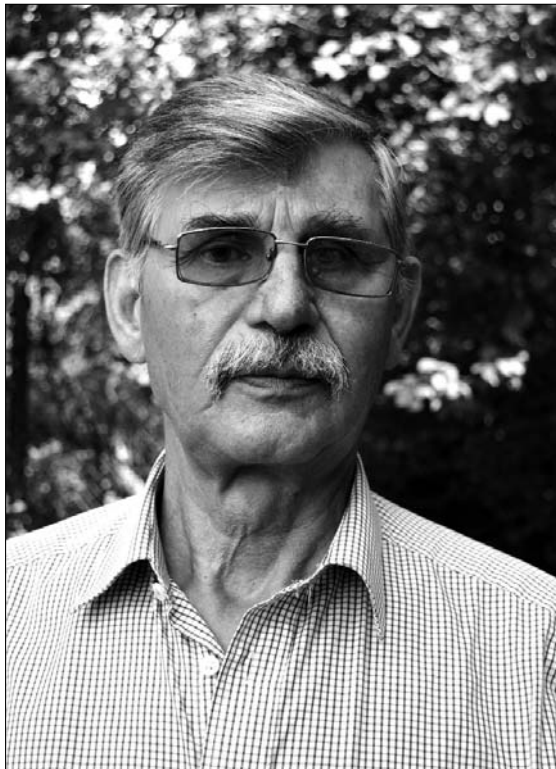
1277 року хан Золотої орди Тимур Мінглей, розуміючи, що набігами не утриматися, вирішує створити державну структуру із центром в улусі Москва. Звідти і назва — Московське князівство. До нього хан приєднав близько 50 племен — тюркських, монгольських, іранських, угро-фінських. Їх усі неможливо запам'ятати, але постійно згадувати треба: весь, емь, карели, іжорці, ладожани, вежани, чудь, меря, мордва, мурома, мокси, чуваші, чемериси, коми, пермь, печора, ямь, зимигола, корсь, нарова, ліб, кипчаки, кингіт, сіджиут, чечили, іраки, киргизи приуральські, черкеси, огузи, тухси, ячма, чуруки, болгарі волзькі, буряти, чукча, тува, досить чисельні племена монгольського еміра Хушитага, еміра Байку...

Були племена, які не хотіли йти в те утворення. Так був повністю знищений найчисленніший народ юкагірів, що складався з сімей рибалок та мисливців — людей яскравої індивідуальності, які не волили розчинитись у тому котлі. Волелюбні чукчі аж до середини XIX ст. чинили відчайдушний спротив "собрателям". У виданому 1857 р. царатом "Своде законів" автори змушені були визнати наявність "не вполне приобщенних народов".

1721 р. Пётр I перейменував "Московское княжество" у "Русскую імперію", вкравши назву у Києва. У 1922 р. те московське князівство назвалося "советським союзом", а в 1991 р. — "російською федерацією".

То де ж там слов'яни? Де там росіяни? Що спільного вони мають з українцями?

Ментальна особливість тюркської орди — не тільки поневолення та грабунок, а знищення людей, житла, виробництва. Для чого? Адже ви можете прийти і ще раз пограбувати! Нині світ знає про знищення Бучі, Ірпеня, Гостомеля, Маріуполя, інших українських міст. Світ знає про знищення людей, включно з дітьми. Тобто історично, біогенетично то

ментальність, яка не змінилася досі.

Але повернімося до історії.

988 рік. Із "Повісті временних літ" знаємо: навесні в удільному Тмутороканському князівстві, що входило до складу Руської держави з центром у Києві, спалахнув бунт: бояри не могли погодити, хто і як збиратиме податі для князя. Звістка долинула до Києва. Князь Володимир разом із кінною дружиною подався полагоджувати "камінь спотикання".

Пологодивши, відвідав ще одне своє місто на території Криму — Неаполь Скіфський (теперішній Сімферополь), який був у володінні Києва. Коли перебував там, прибули до нього посланці від Візантійського імператора Василя II. Імператор сусідньої дружньої держави звернувся до Володимира Київського з проханням: позаяк ти, мовляв, уже там, наведи порядок у моєму місті Херсонесі (нині Севастополь). Тоді там проживало понад 20 тисяч постійних мешканців. Це було місто жвавої морської торгівлі, й для його охорони там перебувала потужна військова залога. Командант фортеці генерал Фока Варда підняв бунт проти імператора, щоб самому збирати податі. Мешканці дотепер платили данину раз на рік, а Варда став їх нещадно обирати.

За те, аби приборкати норовливого генерала, князь Володимир попросив руки імператорової сестри Анни. Це було непросте. Уявімо таку розмову:

— Як я віддам за тебе сестру, ти ж язичник?!

— То я прийму християнство!

Коли Володимир зі своєю кіннотою стали під брамою Херсонесу, містяни поштовим голубом передали йому записку із позначенням підземного потоку прісної води, з якого живилося місто. Кияни перекрили його. Таким чином, залога міста змушена була здатися без бою. Тоді з Константинополя прибула принцеса Анна зі своїм військовим почетом і отцями-святителями. Володимир прийняв християнство й узв'язав християнський шлюб із Анною. Після цього вони повернулися до Києва. Візантійські священники охрестили воду Почайни, землю, людей. Це дуже важ-

ливо. Бо християнство неможливе без виконання таїнств, зокрема — Таїнства Хрещення.

Через Київ обряд передався на інші українські землі, води, люди. Почалася нова епоха в історії державного й суспільного життя Руси-України.

Такого дійства, як обряд Хрещення, в Московії не було. Московити перейняли християнство з Києва, який називають для себе "другою Візантією". Так, їм потрібні наші території та природні багатства. Але без історичної ролі Києва як їхнього центру Хрещення їх не існує.

Адже це територія іншого народу, слов'янського. Вони ж тюрки. Тому й розв'язали ту війну, їм треба підкорити Київ і вбити всіх українців. Як сказав один їхній "священник" — "перерізати горлянки".

Немає такого народу — "руський народ". У "російській федерації" 83 суб'єкти автономного державного права — республіки, краї, області. Проти нас воюють чеченці (кадіривці), буряти, інші, у всіх в паспортах записано: "руський".

Тому народу притаманні нігілізм і спотворення всього очевидного. Путін — із народу тува, міністр оборони Шойгу — чукча, головний ідеолог "руського міра" Гундяєв, він же патріарх Кіріл — мордвин, міністр закордонних справ Лавров — вірменин із Грузії. І вони насаджують "руський мір"...

— *Несподівано виникла ціла дискусія довкола питання, чи треба дбати про культуру під час війни. Тимчасом процвітає безкультур'я, від "Сватів" до пригод москаля в Карпатах. Українців показують як смішних, недалеких, готових терпіти підкорення...*

— Усе взаємопоєднане, нічого не варто виокремлювати. Згадаймо гасло: "Армія, Мова, Віра!" Без цих трьох компонентів українці в боротьбі за своє існування не вистояли би. Згадаймо Тараса Шевченка: "Спасибі, дідусю, що ти заховав В голові столітній ту славу козаку: Я її онукам тепер розказав..." Історична інформація передається через мову (думи, пісні), народні особливості побуту, одягу, вишивку, промисли. Саме в Україні виникли колядки, щедрівки, різдвяні вертепи, передвеликодні гайвки.

Без культури ми не вижили б. І саме тепер нас тримає прихильність народу до свого світогляду,

Про Михайла Косіва треба розповідати всім і писати книги.

Син надрайонового провідника УПА. Дисидент-шістдесятник, заарештований кГБ як націоналіст. Талановитий науковець, чиї праці були заборонені впродовж 15 років. Заступник голови Львівського облвиконкому, який доклав величезних зусиль для збереження й розвитку української мови, культури, архітектури.

Той, хто присвятив себе відродженню рідної Греко-католицької Церкви, повертав їй храми і невтомно будував храми українського духу, української душі.

Один із засновників Руху та найактивніших депутатів легендарної парламентської групи "Народна Рада". Голова Комітету з питань культури і духовності.

Друг і соратник В'ячеслава Чорновола. (Коли Чорновола ув'язнили, видавав його нелегальний "Український вісник").

Письменник, мудрець, філософ, релігієзнавець, політик, чиї думка і позиція залишаються важливими, актуальними й потрібними суспільству.

Сьогодні Михайло Косів — гість "Слова Просвіти".

до багатющої спадщини. У нас немає церкви, де не було б ікони святого рівноапостольного князя Володимира — Хрестителя. І в церкві мого села є така ікона. У багатьох церквах також є й ікона святої княгині Ольги. Це — нерозривність історичних традицій.

Якось під час відрядження до Великої Британії нас разом із британськими парламентарями приймала українська громада. Вони були широко подивовані й захоплені — як багато у наших співах історії, традицій. Чому?

У нас також була держава, яка опікувалася освітою, культурою. Після 1240 р., коли московська орда знищила Київ, у нас почалася тривала епоха Руїни, і сам народ змушений був творити, боронити свою духовну сутність. Ми постійно воювали за свою свободу. Уся історія України — історія суцільної збройної боротьби. Сьогодні ми б'ємо — й перемаємо — "другу армію світу", і немає сумнівів, що ми перемаємо.

Цей дух боротьби за свободу, незалежність, за свій дім, родину, землю — у нашій крові. Ми — воїни. Тому нехай вороги не сподіваються, що ми будемо терпіти.

— *Нині можна почути: "Не надавайте питання мови. Не на часі. В окопах хлопці спілкуються й українською, й російською. Куля не питає, якою ти мовою говориш"...*

— У нас у Львові до Другої світової війни була потужна єврейська громада. Але їхню давню історичну мову — іврит — знало четверо людей (серед них, до речі, митрополит Андрей Шептицький). Коли 1947 р. євреї відродили свою державу на території, котру собі повернули, то перше питання, що постало: відродження мови. Мені довелося бувати в Ізраїлі, виступати в університетах, інших аудиторіях. Я говорив, що, крім івриту, який відродили, була культура й мовою ідиш, той же великий Шолом Алейхем писав мовою ідиш. І мені відповіли: "Якщо ми будемо рятувати ідиш Шолом Алейхема, ми втрачимо іврит Мойсея".

Ми були в неволі удвічі менше, ніж євреї. Про окопи і кулі — все так. Але путін не вічний. Московія ніколи не стане демократичною, цивілізованою державою. Та можна допустити, що стане більш ліберальною, що не становитиме для нас воєнної загрози, що звужуться її кордони. І що тоді? У нас російська мова є настільки насадженою, що раптом у когось тоді виникне думка: "А може, нехай Україна буде дво-мовною?" І що? Україна стане другою Росією?!

Тому я переконаний: вся осві-

та в Україні має бути українськомовною. Якась громада хоче — хай влаштує національну школу. Але держава повинна видавати свідоцтво про освіту тільки по завершенні освіти державною мовою.

Леся Українка написала про нашу Вітчизну: "І ти колись боролась, мов Ізраїль". Тож питання мови мусимо вирішувати дуже рішуче. У 18 років людина стає повнолітнім громадянином України. Вона має право обирати й бути обраною, обіймати державні посади, служити в Армії, захищати свою державу. Переконаний, що набутий громадянства мають передувати іспити в історії й географії України, української мови, основ Конституції. Тоді ми позбудемося цієї проблеми. А в особистому побуті — будь ласка, спілкуйся будь-якою мовою.

— *Якось на уроці вчителька запитала учнів, хто є їхнім героєм. Мій десятирічний онук відповів: "Український солдат". Безумовно, наші захисники й захисниці — голівні герої, ми молимося за них і дякуємо їм безмежно. А от є така думка, що мовляв, наші герої повернуться після перемоги й "наведуть порядок" у державі...*

— Уособленням найвищого героїзму нашого сучасника є Воїн. Це єдино правильне уявлення. Але вважати, що наводити порядок з фронту повернуться змучені, втомлені, поранені люди, з тяжкими спогадами, із болем утрат побратимів і посестер — даремно. Це ми повинні оточити їх безмежними повагою й любов'ю, турботою, доброю мовою. Якщо знайдеться погань, що їх ганьбитиме, вони можуть і мають твердо нагадати: "Ми віддавали життя за наші національні цінності".

І ще: гадаю, вони повинні жити не відокремлено, а організуватися. Я мушу висловити великий жаль, що свого часу вороги знищили В'ячеслава Чорновола і той Рух, який він очолював. Відсутність тієї політичної сили, якою був Рух, відчувається нині з особливою тривогою. Нам потрібна така партія, що доходила би до кожного села, до кожної людини. Те, що ми сьогодні — єдина, сильна держава, що ми гідно відстоюємо свою землю, — заслуга політичної сили часів боротьби за державність і утвердження Держави. Тож нам конче потрібно таку політичну силу утворити. І щоб вона була постійною, завжди з людьми. До прикладу, в "Європейській солідарності" є достойні, прекрасні люди. Але вони малопублічні. Тож треба, щоб будь-яка подія, історична дата викликали всенародне ін-

формування, кликали людей на віче — так, як це робив Рух. Треба йти до людей, надавати інформацію — але винятково з позиції Української Національної Ідеї, державотворчих інтересів. Українці по суті програли вибори 2019 року, бо не було такої партії.

Я кілька разів звертався до лідерів Церков. Нехай Господь простить, але коли ПЦУ стверджує, що має 18 мільйонів парафіян, то я питаю: “Де ви були, коли з Томосу глузували, кепкували? Та ще й ті самі, що тоді прийшли до влади! Не можете втручатися в політику? Та в Польщі Церква привела до влади Валенсу!” Так, негативні нюанси є, але від них небезпека значно менша, ніж утрата України!

— Віра потрібна завжди. Нині вона потрібна як ніколи. Триває перехід парафій від московської церкви до ПЦУ. Дехто намагається вдумачити це й як неухильний процес “внесення додаткового розбрату в суспільство”...

— Категорично стверджую, що застерення на кшталт “збурення суспільства” цими реальними діями є не просто абсурдними — вони небезпечні. Війна — це боротьба. І не тільки на фронті, летальною зброєю. Війна у сферах інформації, культури, релігії — відомо, гібридна. Я вважаю, що церква, яка належить до московського патріархату, існувати в Україні не може. На це є не лише політичні причини, хоча вони дуже серйозні. У церквах МП знаходять московські антиукраїнські видання, зброю, там переходяться бойовики.

Оскільки я в Комітеті Верховної Ради займався питаннями релігії, цю тему знаю добре. Але маю на увазі ще й інше, вельми важливе. Ми, греко-католики, молимося: “За Вселенського Архієрея... Папу Римського, Господу помолімося!” І хор відповідає: “Господи, помилуй!” У московському патріархаті моляться за “патріарха” Кіріла. А він освячує зброю, закликає путіна: “Дайте ребятам настоящую работу!”, тобто — можливість нас убивати. І ви, українці, за нього молитеся?! Це ворожа пропаганда через релігію. Неприпустимо, щоб віруючі люди під час молитви скоювали політичний злочин!

Я хотів би звернутися до митрополита Епіфанія, до патріарха Святослава. У 988 році світлове християнство не було розділене. Церква була єдиною з двома центрами — у Римі (засновник апостол Петро) і Константинополі (засновник Андрій Первозванний). Центри мали обрядові відмінності. Але Церква була одна, і примат був у Римі. 1054 року центри пересварилися і “розбіглися” по різних конфесіях. Тобто гріх. Бо Христос був один, і Церква Христова має бути одна. Ми не брали участі у тому розколі й не маємо за нього нести відповідальність. Ми маємо повернутися до джерел Святоволодимирового Хрещення, в якому Рим і Константинополь були спільними в євхаристійній єдності.

Я вважаю, що саме українські християни — православні й греко-католики — мають стати прикладом для всього світу. І в найвищій молитві — Святий Літургії — ми маємо молитися за архієреїв обох світових Церков: “За Вселенського Архієрея... Папу Римського; за Вселенського Архієрея... Патріарха Константинопольського... Господу помолімося!”. Місця можна міняти, щоб, за звичкою, не посварилися.

І от з цього почнеться великий шлях відновлення Церкви Христової. Ідея епохальна. І місія

сама українського народу в її втіленні — велична.

— Папа закликав у контексті війни росії проти України “будувати мости миру і братерства за допомогою креативності”. Раніше він висловився проти надання зброї Україні...

— Коли почалася загарбницька війна московії проти України, Папа справді закликав не постачати нам зброю. “Міркування Папи Франциска — не вперше — спотворюють учення Святого Письма”, — так називалася моя стаття, оприлюднена на початку великого вторгнення. Мені видається, що це йде у Святішого Отця скоріше від незнання й нерозуміння, ніж від злого умислу. Кілька днів тому глава держави Ватикан звернувся до своїх “братів” у москві з проханням вирішити проблему “зернового коридору”, бо в країнах, куди Україна постачає зерно, почався голод, а москалі не пускають і знищують мирний морський транспорт. І що? Є якась реакція “московських братів”? Жодної. І не надіймося, не буде. Бо сатана не може бути братом нікому. Він шантажує світ своїм злом.

Я знаю, що багато людей працює, в тому числі — у посольстві України в державі Ватикан, над тим, щоб розказати світові, що являє собою московська політика. Чи дасть це плоди? На жаль, там поки що домінує нерозуміння того, що немає таких націй, народу і держави, як росія. Що це досі конгломерат ординської субстанції...

— До західних областей України приїхало багато людей, змушених залишити рідні домівки через війну. Вони переважно російськомовні. Багато хто з них навіть не намагається спілкуватися українською. Місцеві часом висловлюють побоювання щодо другої — після 40-х років минулого століття — хвилі зросійщення...

— Виходить так, що в нашій розмові ми мусимо повертатися до історії. Але якщо не повертатися, не дамо відповіді, що робити далі. Нагадаю про 1932–1933 роки. Час тотального Голодомору в Україні, зумисне влаштованого москвою, щоби знищити українську націю. Як засвідчують фактивні Інституту Національної Пам’яті, внаслідок того жадливого злочину було знищено щонайменше 4 і щонайбільше 11 мільйонів людей. Свого часу Тарас Шевченко звертався у своєму посланні до “мертвих, і живих, і ненароджених земляків”. Скільки ненароджених, бо їх мали народити ті, що померли від голоду? А ще ж був голод 1947 року! Національний геноцид... Але почався він ще від Катерини II, яка переселяла українців за Урал, на Зелений клин! Скільки нашого цвіту переселяли, розстрілювали, морили голодом і таборами, щоб заселити благодатні наші краї вихідцями з московії й частково з Білорусі? Й заселили.

Ким тепер стали ті люди? Вони не є у своїй масі однорідними. Поширене уявлення, що частина з них тужить за СРСР. Серед них є і збаламучені терором українці, які хочуть бути разом з москвою. Є й ті, що не сприймають Україну, її історію, мову, звичаї. Є й такі, що до московії не хочуть — вони люблять Україну, її степи, ріки, Карпати — але хочуть, щоб ця прекрасна Україна, яку вони люблять, була росією! Тобто ті, що ненавидять і не сприймають Україну як окрему країну і хочуть бути з росією, — вони нікуди не хочуть переселятися. Вони хочуть, щоб росія була тут, повсюди.

Що робити нам? Я не думаю,

що вони візьмуть гору. Але Україна не може ставитися до того байдуже чи вичікувати, щоб, так би мовити, не посилити протистояння. Все це чітко, послідовно, цілеспрямовано Українська держава може і має долати. Нічого освітнього, культурного, жодних ЗМІ на державному рівні — російськомовного не повинно бути. Оце і є той вихід, який дасть нам змогу подолати негативні тенденції.

І це справді можна втілити, рішуче запровадити. Свого часу в Донбасі не було українських шкіл. Коли їх стало багато, не виникло жодних протестів.

За виконанням програми українських культурної, релігійної освіти, ЗМІ — неодмінно постане і результат. Але це слід робити на вищому державному рівні, із залученням усього суспільства, всіх можливих засобів і способів.

— Що буде далі? Це запитання люди ставлять собі й одне одному. Люди хочуть почути думку тих, кого називають уособленням мудрості. Не раз мене питали: “Що каже Михайло Косів?”

— Я не футуролог, не екстра-сенса. За всієї теперішньої скрути (а вона, ніде правди діти, не нова), як ніколи актуальні слова Івана Франка, що ними він звертається до українського народу: “Вірю в силу духа і в День Воскресний твого повстання!”. Ці слова сказані в дуже тяжкі часи для України.

Ми дали світові геніїв, що постали з народних надр. Геній Тарас Шевченко народився у кріпацькій сім’ї — й сягнув вершин світової культури. Іван Франко, син сільського коваля, плідно працював у багатьох сферах культури, журналістики, був видатним громадським діячем і політиком. Немає потужнішої сили — прометеївського ривня — у літературній і громадській діяльності жінки, як Леся Українка. А Ольга Кобилянська, Марко Вовчок, Ліна Костенко, Василь Симоненко, Василь Стус, Микола Вінграновський, Іван Драч... Звідки це в народі, століттями гнобленого й нищеного?

Франкове “Вірю...” — це не поетична візія, це політичне гасло сьогоднішнього дня.

Трапляється, що народ робить великі помилки. Але він робить і великі подвиги.

Я не знаю, як буде. Після виборів до влади прийшов чоловік, який називав себе “русскоязычним євреєм”. І я думав: “Що буде з Україною?” А тепер москалі називають його “бандерівцем”. Так, були Чонгар, і Маріуполь, і багато чого було. Але народ не дав поставити Україну на коліна. Тож і він змушений був зі своїм народом стати.

Я вірю, що ми будемо потужною, сильною державою. Ми вже є в цілому світі символом свободи і перемоги в боротьбі за незалежність, за цивілізаційні цінності, за наші права і за наше життя.

Я впевнений, що ми будемо тією історично-політичною субстанцією, на якій триматиметься вся безпека західного світу.

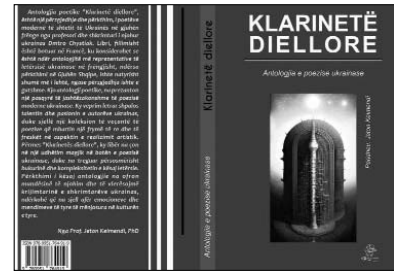
Немає у мене песимізму. Кожен з українців — неповторна особистість. Кожна людина в наших селах достойна пера Василя Стефаника, який жанр трагедії Гомера і Шекспіра переніс під селянську стріху. Де наш сільський мужик говорить до Бога про жертву найдорожчим: “Ти дав одного Сина, а я дав — двох”...

Такий народ — незламний, незнищенний. Його здолати неможливо.

Спілкувалася
Олена БОНДАРЕНКО

Антологія української поезії албанською

У видавництві приштинської філії Міжнародної письменницької спілки імені П’єтро Богдано (IWA “Pjeter Bogdani”) вийшла друком антологія української поезії від Шевченка до наших днів “Сонячні кларнети” (Klari-nete Diellore). Про це повідомили на сайті спілки.

До антології увійшли твори понад 50 українських авторів, зокрема Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Володимира Свідзінського, Павла Тичини, Максима Рильського, Андрія Малишка, Дмитра Павличка, Бориса Олійника, Миколи Вінграновського, Івана Драча, Віктора Кордуна, Ірини Шувалової, Олега Коцарева, Івана Андрусика, Інни Ковальчук, Тетяни Винник та ін.

Вірші албанською переклав професор Етон Кельменді. Спершу збірка вийшла у Франції, тож на албанську поезію перекладали з французької. Упорядник і автор французького перекладу — заступник голови Київської організації

Національної спілки письменників України Дмитро Чистяк.

“Книжка спочатку була видана у Франції, де вона вважається однією з найрепрезентативніших антологій української літератури французькою мовою, а переклад албанською, природно, був значно легшим, бо добірка була готова. Переклад цієї антології дає нам можливість розпізнати та оцінити творчість українських письменників, наблизивши нас до їхніх емоцій та думок, укоріненних у їхній культурі. Звісно, поезія в Україні, як і в інших країнах колишнього Радянського Союзу, пройшла різні етапи: від диктатури та диктату політики й влади до лірики та патріотичної поезії, яка пишеться сьогодні, в час, коли країна бореться за визволення від росії. Албанський переклад цієї антології дуже цінний, оскільки дає змогу насолоджуватися та розуміти українську поезію в її повноті”, — зазначив автор албанського перекладу.

Про незалежність

Що таке незалежність?
Це ланів українських
безмежність,
Де вони зерном колосяться.
Мирні сні громадянам сняться.
Де працюють усі завзято
І війна закінчилась клята!
Сонце сяє над головою,
І усміхнені ми з тобою.

Коли можемо всі зібратись,
Як раніше, гуртом привітатись.
Коли діти ходять до школи,
Коли мирні виблискують зорі,
Не лякають пожеж заграви,
І полегшено диха держава,

Україною та що зветься,
І щасливо нам в ній живеться!
2023

Володимир ЗАЙКА,
с. Олександрівка Краматорського р-ну Донецької обл.

Незалежність — це наша воля
І народу щаслива доля.

Відзнаки Симона Петлюри — у Парижі

У столиці Франції відбулося вручення Медалі Симона Петлюри “Журналістика і Державність” — відзнаки з особливим статусом Конфедерації журналістських організацій України (КЖОУ), Міжнародного культурного центру “Сяйво” та Меморіального фонду Симона Петлюри (Чикаго), якої удостоюються журналісти, політичні та громадські діячі за високу професійну майстерність, вагомий внесок у розбудову української журналістики та держави. Нагородою були вшановані лавреатка 2023 року, директорка Бібліотеки імені Симона Петлюри у Парижі, дослідниця і головна ре-

дакторка “Бюлетеня української бібліотеки імені Симона Петлюри” Ярослава Йосипишин та муніорська лавреатка, відома українська журналістка та громадська активістка у Франції Алла Лазарева (на світлині).

Нагороди вручив голова КЖОУ, професор Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка Юрій Бондар під час церемонії у приміщенні Бібліотеки й Музею Симона Петлюри в Парижі.

Власн. інф.
Світлина Юрія Бондаря

Електронна трубка Б. Грабовського в американській сім'ї

Юрій ПЛАКСЮК,
журналіст, письменник

Напутне

Покоління українців дев'яностих років минулого століття не має права не пишатися здобутою Незалежністю своєї держави, яка зберегла, утвердила, а нині — кров'ю героїв захищає на полі бою свою прадавню назву Україна. Пишатися її суверенітетом, територіальною цілісністю (попри тимчасово окуповані південно-східні регіони), її канонічною вірою, державною мовою та, безперечно, Збройними Силами на чолі народної армії, яка героїчно веде найжорстокіший за всі часи бої з північним людожерливим Мордором.

Як і захоплюватися історією своєї країни, якщо, звісно, кожен з нас має честь і гідність вважати себе її громадянином, прагне у міру сил та можливостей трудитися на її благо, а в серці — самовіддано плекати чуття незгасимої любові до рідної Батьківщини... Бо ж попри нашу відносно молодість державність, внесок українців у світову цивілізацію, у демократичні цінності належно визнаний і оцінений людством, а відтак — всі ми маємо знати і розуміти, що пам'ятати, навіщо захищати і як кріпити працю здобуту Незалежність!..

“В історії все робиться своєчасно!” Цебто все добре і прикре в житті щораз відбувається до місця і часу... Вік XX, вік XXI — дві споріднені епохи, коли людство мало і має можливість спостерігати в реальному часі за подіями на планеті Земля. Бачити життя, фіксувати зміни в його одвічному тлі. Завдяки звукам і відеозображенням, які даровані нам засобами радіомовлення, кінопоказу і, звісно, телебачення.

Однак слід визнати, що найбільшого кризиса знання людством отримало саме телебачення. З'явившись на початку тридцятих років минулого століття, згодом, вже після Другої світової, набувши технічного звучання, кольорів і поширення, воно швидко перетворилося не лише на родинне захоплення, а й на впливовий ідеологічний рупор у руках політиків, можновладців та бізнесменів. Тих, хто мав владу, гроші та патологічний потяг до першого і другого. Крім того, телебачення увібрало в себе ще й функції зрячого радіомовлення і художнього кінопоказу та у процесі удосконалення передавальних електронних пристроїв, спонукало невтомних дослідників до нових винаходів і відкриттів. З певною ймовірністю це так, бо і кібернетика, і освоєння космосу, штучний інтелект і біоінженерія, які нині вважаються наріжними стовпами прогресу, розпочинали свій шлях, свою історію з дивовижних властивостей заряджених електронів. З переконань науков-

ців у необмежених їхніх можливостях, як і у всемогутності тих, хто матиме доступ до радіочастотних хвиль, загадкових ультрафіолетових променів, зовсім не кіношного нині Гіперболоїда інженера Гаріна...

“Зеонбуд” розради

Повести цю розмову у такому телекомунікаційному ключі надихнули мене дві дати з різних століть: двадцять шосте липня 1928 року, коли 75 літ тому син славетного українця Павла Грабовського — Борис, (до речі, названий батьком на честь іншого великого українця Бориса Грінченка), разом з працівником середньоазіатської станції зв'язку Іваном Белянським продемонстрували вчненій комісії Ташкентського університету унікальний експеримент: викладачі, що перебували в окремій кімнаті, спостерігали на скляному екрані приймача розміром 12 сантиметрів рухоме зображення обличчя Белянського. Той знімав і одягав капелюха, повертав голову, ворухив губами. Навпроти нього, на відстані кількох метрів, одухотворено чаклував над електронною передавальною трубкою Борис Павлович... Дев'ять днів потому дослідники вивезли експеримент на повітря і показали живі зображення з вулиці Ташкента, де їхав трамвай, рухалися пішоходи, пролітали пташки... І друга дата, точніше подія, сталася в нашій ділі, 28 липня. Американська компанія Spacex успішно вивела на навколосезну орбіту супутник Júpiter 3, вагою майже дев'ять тонн, для забезпечення бездротового підключення до Інтернету території Північної та Південної Америки...

У ташкентському експерименті, всупереч домінуючій в Союзі теорії електромеханічного телебачення, вперше у світі транслювалось рухоме електронне зображення на відстані. Тоді, як з успішним запуском Ілоном Маском телерадіокомунікаційного супутника, вперше в історії людства цілі континенти матимуть можливість безперешкодно користуватися Інтернет-зв'язком. Технологією, яка швидко перебере на себе домінуючу роль в сфері наземних телекомунікацій і медіабізнесу. Чим, на жаль, змістить з медіа п'єдесталу безпроводне ефірне телебачення, відвівши йому роль затратного, архаїчного засобу комунікації. Разом з менеджерами, студіями, громіздкими передавальними центрами і віковою аудиторією.

Що ж до Бориса Павловича Грабовського, то, на жаль, не міг він тоді знати, що більшовицька наука не мала жодного наміру удосконалити його винахід, сприяти прославленню автора відкриття — сина репресованого українця. Не знав, тому й погодився без остраху з кайновим рішенням російських “світл” до-

Чорно-біле тло телеекрану

правити всі прилади в Москві (правда, чомусь, аж через Дальський Схід), а не виїхати з радянського “гулагу” за океан, як зробив це раніше дослідник Володимир Зворикін, який згодом став автором досконалішої телевізійної трубки — кінескопа. Тільки вже після демонстрації можливостей “Радіотелефота” українця Грабовського. “Для здійснення нового наукового експерименту за участю авторитетних науковців, — зазначалося у терміновій депеші з Москви, — вам необхідно доправити свої прилади до столиці”. Коли ж обладнання з великим запізненням туди прибуло, то виявилось, що в ящиках лежав вщент понівечений брут. Вражений почутим, винахідник зажадав розслідування, однак, московити не стали особливо перейматися пошуком винуватців. Натомість, швиденько направили в Ташкент нове послання, у якому звинуватили самих розробників електронного телебачення в марнотратстві та брехні і зажадали забрати у них, без повернення, журнали, розрахунки, інші документи, що описували унікальний “Радіотелефот” Грабовського...

Здавалося б, для сучасних розробників і дослідників новітніх телекомунікаційних систем і технологій у умовах світової глобалізації не повинно існувати прихованого спротиву і відомі обмежень. Здавалося б, кожне нове їхнє відкриття на даному поприщі, мало б ставати предметом особливої уваги держави, її урядовців, регуляторних організацій, суспільства загалом. Десь інде, лише не в пострадянській Україні, в роки ваучерної приватизації державного добра та поодиноких спроб ентузіастів захистити молоді пагінци національної науки від підступності “старшого брата”. У залежній країні, де інтереси бізнес-груп і можновладців швидко ставали вищими за народні, де хаотичне роздержавлення проводилося з однією метою: створення якомога вигідніших умов для забезпечення особистих потреб у політиці і бізнесі. Де вітчизняні розробки, якщо і мали право на впровадження, то лише в інтересах доморощених або російських олігархів за їхні гроші. Лише цим на початку двохтисячних років була продиктована підтримка можновладцями нібито “нейтральної” технології, яку освоїв ТОВ “Зеонбуд”, забезпечивши йому ліцензією оператора-провайдера цифрового телерадіомовлення. (Тоді якраз урядник Янукович спритно приватизував посаду президента.) Так маловідома для української медіа спільноти та галузі зв'язку фірма без особливих проблем отримала від Нацкомісії з регулювання електровз'язку ніким не затребуваний дециметровий діапазон частот 2,5-2,7 ГГц у безстрокове користування.

Водночас, ті ж самі державні телекомунікаційні структури, керуючись далеко не українськими інтересами, продовжували відверто ігнорувати, а то й блокувати, значно прогресивнішу і ефективнішу розробку цифрового телерадіомовлення — технологію МІТРС. Суто наше, українське ноу-хау (мікрохвильове, цифрове, інтегроване до всіх наявних телекомунікаційних і супутникових

ресурсів), створене київськими науковцями Української академії наук. Вітчизняна розробка у разі перевершувала обмежені можливості “відпрацьованої” за океаном американської технології MMDS. Що це насправді так, знає нині не тільки кожен фахівець галузі зв'язку, а й споживачі її послуг. Не зі слів конкурентів і недоброчинців, а за результатами роботи “Зеонбуду” на поприщі монополюного оператора цифрового мовлення.

Парадокс і не більше, оскільки численні об'явки цього провайдера створити телевізійним каналам максимальні можливості для покриття більшої частини території України, виявилася пшиком. Навіть окремим обласним центрам не було забезпечено якісне отримання телевізійного сигналу більше, ніж на 60 відсотків домогосподарств. А що вже казати про віддалені райцентри, села, мало доступні території?! Іншою суттєвою технологічною вадою у діяльності провайдера став обмежений ресурс — усього 32 телеканали — що призвело до суперечок і невдоволень між мовниками. Ця обставина стала очевидно найбільш мотивуючим аргументом для ліквідації обласних телерадіокомпаній, які не вписувалися у бізнес-розрахунки ідеологів мультиплексу. Знаю з власного досвіду, бо навіщо тоді в листопаді 2010 року перший віцепрем'єр, який переймався сонячною енергетикою, а не реальною економікою держави, застерігав мене, голову Держтелерадіо, від втручання у процес ліквідації ОДТРК. Саме так, “своя” для влади фірма, почала одноосібну діяльність на ринку цифрового мовлення. Звісно ж, ціною втрати нашими місцевими громадами інформаційного телерадіопростору, кадрів та перспектив розвитку. Прикро, що відбувалося це у пору активної децентралізації органів місцевого самоврядування і швидкого впровадження Заходом супутникового Інтернет мовлення. Що ж до вітчизняних космічних стратегів, то вони “самовіддано” виплутувалися з непереманої історії, пов'язаної з канадським кредитом на перший український супутник Землі.

Характеризуючи нашу заповітовану “чорно-білу” інформаційну дійсність популярним висловом “хто платить, той замовляє музику”, з великою долею правди можна констатувати, що, за сприяння корумпованої влади “регіоналів” та залежних від неї олігархів, компанія “Зеонбуд”, ставши безальтернативним про-

давцем телекомунікаційних послуг, легко досягла цифрового Олімпу! А відтак, стала першою скрипкою, яка вирішує все, крім, одного: забезпечення недоторкості інтересів тих мовників, які відстоюють своє законне місце під цифровим телекомунікаційним сонцем. До цього висновку приходиш, коли аналізуєш конфлікт між регуляторами медіаринку і трійма телеканалами, яких четвертого квітня минулого року безпідставно позбавили мультиплекса. Висновок може бути один: фірма “Зеонбуд” — це “колос на глиняних ногах”! Як у технологічному сенсі, так і правовому. Бо ж коли “невідомий” суб'єкт прийняв таке волонтаристське рішення, фірма виявилася безсилем і недієздатним третейським суддею...

Хто ж тоді був справжнім набувачем вигоди у цій історії? Утаємничені провладні ляльководи? Кажуть, Концерн РРТ зробив це нібито з подачі РНБО?! Радбез віднікувався, профільні парламентські комітети — й досі глибоко розмірковують... Хай там що, однак цей мультиплексний гамбіт суспільство сприйняло однозначно: як покарання “неслухняних” мовників, що псували політичну погоду на інформаційно-фронтальному полі “марафонців”. Цікавим нюансом є ще й те, що політикум, який стоїть за ображеною “трійцею” телемовників, колись сам і формував правові основи впровадження цифрового мовлення. Так би мовити, збирався ще довго одноосібно керувати, однак програшав вибори, зазнав фіаско. Не менш дивною в цій історії, є ще й показово беззуба, страусина позиція Національної ради України з питань ТБ і РМ, головного регулятора медіапростору, який у 2019 році укротереглядав умови ліцензійної діяльності “Зеонбуду”, а нині — несподівано заплутався у своїх же повноваженнях і функціях.

І все-таки, чому у воюючій країні монополюним правом національного провайдера володіє компанія з іноземними офшорними власниками, а не вітчизняний, як кажуть, “свій до кісток” оператор? Відповідаю. Все через те, що і у випадку з винахідником Борисом Грабовським, причину: вплив російських фінансово-політичних інтересів на інформаційний простір України, на українців, на державу загалом. Ще б пак, за всі роки Незалежності на відповідальних посадах регуляторних відомств, установ, всьляких комісій у галузі спецзв'язку, розподілу частотного спектру, передавальних центрів радіозв'язку, як і космічного агентства, перебували здебільшого кадрові військові: полковники і генерали, які проходили свій вишкіл ще у радянських підрозділах зв'язку... Вони ж з перших “самостійних” років заправляли і в штабі зв'язку мінобороны. На радість росіянам. І це, на жаль, мало кого бентежило в Києві. Тому й дбали “специ” в погонах здебільшого про інтереси проросійських медіа магнатів, сприяючи їм, а не проукраїнським мовникам, у доступі до комерційно привабливіших частотних присвоєнь.

Маючи загальнознавні науково-дослідні кафедри, талановитих спеціалі-

Перший телецентр на Б. Грінченка

тів у політехніках та університетах, упродовж усіх років нашої Незалежності, урядники не охоче допускали їх до галузевих установ, бо ж вважали, що радіозв’язок, телекомунікації — це пріоритетна сфера інтересів лише ВПК і тих, хто переодягнувся з військового мундира в цивільний костюм. А те, що все тоді базувалося на застарілій радянській технології (секретні російські розробки України були недоступні), їх не бентежило! Якою насправді є ситуація у царині телекомунікацій і радіозв’язку нині, якою вона буде після переможної війни, розбиратися, гадаю, доведеться вже наступній, законно обраній народній владі: проукраїнським урядовцям, відомчим патріотичним керманічам, як і позбавленим, сподіваюся, проросійського тла регуляторам медіаринку. Так що наведений вислів А. Ахматової “Все в історії робиться своєчасно!” неспростовний!

Успішнення, яке державі не по кишені

Як не дивно виглядатиме моє наступне судження, однак переконаний, що найбільш палкими прибічниками створення в Україні системи суспільного телерадіомовлення виступали опозиційні до влади медіа олігархи і опальні представники комуністичного політикуму. Бо ж одні вбачали у державній підтримці загальнонародних ТРК посилення конкуренції в царині реклами. Інші — втрату радянських і соціалістичних пріоритетів. Однак проблем у створенні НСТУ вистачало і без цього. На поверхню правового медійного дискурсу — “незалежне” чи “залежне” — впливло закономірне занепокоєння уже громадськості щодо наявності у кожній новій владі реальних важелів впливу на “Суспільне” завдяки фінансуванню... Парламентські дискусії, пропозиції медіа спільноти, запозичення європейського досвіду нічого не змінили, бо у підсумку — щедра кредитування НСТУ з державного бюджету таки прописали в законі. Уже без ОДТРК, звісно, але в значно жирніших обсягах, які виділялись до успішнення. У підсумку: як колись небажані “державники” були бюджетними нахлібниками, так і нині новостворена НСТУ надовго записалася в бюджетні нахлібники. Тільки зі значно більшими апетитами. Один фонд зарплати управлінської структури чого варті! А ще — фінансування техзасобів, міжнародних ліцензій, послуги мультиплекса тощо. Мріяли про незалежну діяльність, але, утворивши інформаційний “Титанік”, зробилися на всі 100 відсотків залежними від державного бюджету і влади прошаками. Бо ж нікуди не зникла суворона звітність НСТУ перед урядом, парламентом, депутатами, які формують щорічний держбюджет і готуються до чергових повоєнних виборів!..

Прикро, що за ці роки в діяльності НСТУ так і не з’явилося реальних чинників, які були б спрямовані на залучення ресурсів і коштів телеглядачів, на їхню активну підтримку програм і передач, які відповідали б їхнім запитам, а не політичній кон’юктурі і ринку. Не склалося через глобальні міжнародні проблеми, чи не дійшли у правління НСТУ до цього руки? Швидше за все друге. Оponentи створення “Суспільного” у такій громіздкій конфігурації, яку складно вигідно “продати” суспільству, аргументують закиди громадськості тим, що його творчі підрозділи, перебуваючи на державних харчах, може, і не повсякчас беруть під козирок

перед владою, однак, при цьому, і не надто завзято відстоюють перед нею інтереси суспільства. Та й позиціонують вони чомусь своїх роботодавців не як громадськість, а як телеаудиторію, яка покликана “робити” їм лише високі рейтинги. Тому й з’являються у речників НСТУ дивні сентенції щодо залучення телеглядачів до діалогу. На кшталт таких ось плутаних намірів активізувати співпрацю з глядачами: “Робота з налагодження діалогу між мовником та аудиторією і діалогу з представниками аудиторії за посередництва мовника?”

Важливішим, гадаю, для громадянського суспільства буде також і усвідомлення не зовсім прозорої перспективи розвитку НСТУ та відсутність реального кінцевого терміну, до якого бюджет нестиме на собі суспільний тягар. Те, що Болівар (держав) не витримає мільярдні витрати на НСТУ та ще на двох телемонстрів — загальнонаціональних мовників ДП “Дім” і “Парламентський ТК “Рада”, сумнівів немає. Когось найближчим часом таки доведеться випрягти з бюджетної колісниці. Тут, зрозуміло, все залежатиме від результатів наступних виборів Президента і Верхов-

оновленим творчим персоналом, новітніми техзасобами, майном, що вціліло, та з повноцінним фінансуванням місцевих громад і підтримкою регіональної бізнес спільноти. Україна на телеекрані — це не лише Київ з упорядкованим центром, укупі з низкою привабливих обласних майданів. А й Ізюм, Клішіївка, Бородянка, Тростянець, Бахмут, Лиман, Олешки, Нова Каховка, багато інших міст і містечок, якими до повномасштабної війни рідко переймалися авторитетні загальнонаціональні телеканали. Одне слово, незабаром кожному з них доведеться робити своє: кому висвітлювати Євробачення в Швеції чи літню Олімпіаду в Парижі, а кому — наживо транслювати відновлення зруйнованих градами фермерських господарств на Херсонщині, відкриття після відбудови музею Григорія Сковороди, харківського зоопарку, чи зведення нових мостів через Мальовничу і життєдайну річку Сіверський Донець...

Дивитися не можна вимкнути

Українське телебачення, попри стрімкий наступ Інтернет ресурсів та інформаційно-комунікаційних технологій, повинно

стояло б з десяток рекламодавців та інвесторів. Тому UA: Перший залишатиметься, на жаль, посередністю доти, доки в його творчому портфелі і надалі буде домінувати набір передач, концептуально і ментально наближених до обмеженої вікової телеаудиторії. Вряди-годи розбавлених популярними спортивними і пісенними міжнародними форумами. А не глибокі публіцистичні авторські роздуми чи дискусійні майданчики видатних державотворців, екологів, політологів тощо. Власного виробництва фільми, серіали, журналістські розслідування про сумнівну діяльність і представників влади, і опозиції, і олігархів. Лише тоді він може сповна позиціонувати себе українським аналогом європейських телеграндів: ВВС чи Дойче Велле, аби сміливо говорити “ні” замовним програмам, крізь які видніються вуха “методичок” і темників, за якими маячать чорно-білі тіні зацікавлених посадовців чи політиків...

Зразків такої рекомендованої творчості на провідних українських телеканалах можна знайти достатньо. Здалекого і не зовсім далекого минулого. Згадати хоча б ту ж розпіарену передвиборчу

нашого телебачення виявився і трирічної давнини грудневий телевізійний брифінг колишнього міністра внутрішніх справ України, за участі слідчих, прокурорів і, на жаль, за присутності в залі будівлі МВС Президента України. Йшлося на ньому, хто, може, підзабув, про результати розслідування вбивства нібито трьома арештованими журналістами Павла Шеремета. Навіть в телерепортажі “П’ятого каналу”, який анонсував цей брифінг, було більше телетворчості, аніж відомчих заготовок. Тоді як у самій передачі суспільного мовника UA: Перший, під рубрикою “Новини” — жодної авторської позиції. Для подібних відомчих звітів існує надійна і зручна технологія телезапису, аби потім вже зробити передачу самодостатньою і привабливою для глядачів. Чи розуміли це творці “Суспільного”? Так! Чи проігнорували класичний варіант телезапису брифінгу? Безперечно. Тому що злязали вони за виконання “спушеного” з вулиці Академіка Богомольця замовлення всупереч власному призначенню і авторитету... Приклади таких псевдо передач, де можновладці навмисне використовували поважні телеканали у якості “підручних”, як і спроби кожної домінуючої на певному етапі в країні влади перевиховати, а то й приборкати норавливі медіа, діставати з архівних тек можна десятками.

Любити людство — ще не значить любити конкретну людину! Прочитав днями у спогадах правозахисника Мирослава Маринюка на сторінці інтернет-ресурсу “Українська правда” висловлювання племінниці Михайла Коцюбинського Михайлини. І дійсно, щораз, коли предметніше аналізуєш конкретні програми українських телеканалів, ловиш себе на думці, що їхніми творцями буває простіше виявляти любов до колективу, до громади, до людства загалом, а не до конкретного громадянина. Тоді як, саме людська особистість була і завжди буде головною дійовою особою кожної авторської телепередачі, репортажу, кожного інформаційного повідомлення. Особливо зараз, у дні кровопролитного спротиву наших героїчних воїнів віроломній навалі окупантів.

Телевізійники сприймають, напевно, ці роздуми, як причіпку, як банальне копірвання в добре зрозумілих їм проблемах... Тільки, якщо ж то я один владився до критичних зауважень щодо нашої телевізійної дійсності. Відверто про це дискутують як самі телетворці, так і причетні до розвитку телекомунікаційної галузі експерти, теоретики, вся медіа спільнота. Обставлене законами, відомчими нормами, які вимагають законослухняності, українське телебачення, разом із дотриманням усіх положень, зобов’язане 24/7 позбавлятися свого “чорно-білого” тла. І не просити інші владні гілки, а вимагати від них очищення національного медіапростору, всього телекомунікаційного господарства від махрових колаборантів, наскрізь просяканих московськими наративами. А ще, ніколи і нізащо, навіть задля найгуманнішої мети, не шукати можливостей, аби отримати подачку від пропутінських грошовитих мішків. Просто так, Фірташі, Абрамовичі і Дерипаски не дають! Лише за цих умов, нас гарантовано омине гіркий досвід дев’яностих, — коли в зовсім кволі, але сповнені величких планів і задумів синьожовті українські телевізійні вітрила, безперешкодно увірвалися ворожі північні вітри...

Успішнені “Олівець”

ної Ради, однак, боюся, що право на “вихід з речами” першим отримає UA: Перший. Оскільки і концептуально, і законодавчо він буде зобов’язаний існувати за рахунок власної творчої діяльності та всебічної підтримки нашого суспільства. До слова, успішнівши всіх і все реформатори чомусь забули ліквідувати, або ж реорганізувати центральний орган виконавчої влади із спеціальним статусом — Держкомтелерадіо України, який, за логікою, першим мав би припинити марнотратство державних коштів...

Трагедії з цього, звісно, не слід робити, оскільки і НСТУ, і телеканали “Дім” та ТРК “Рада”, мають розуміти критичну фінансову ситуацію в державі, а тому бути готовими до радикальних рішень наступної влади. Тільки від того, чи бажає чи ні “Суспільне” відпускатися “на волю” Національну радіокомпанію України, обласні філії, — реорганізації не оминуть. Звільнення з-під щоденної опіки НСТУ високорейтингова радіокомпанія, неодмінно справиться з проблемами, які справлялася з ними і до “успішнення”. Виграють не лише радіослухачі, бюджет, а й решта недофінансованих нині підрозділів. Обласні філії, а по суті малочисельні корпункти, які Інститут масової інформації вважає чомусь телеканалами, охоче перейшли б до медіоактиву місцевих територіальних громад: з

жити, розвиватися і прогресувати, доповнюючи своїм авторитетом необмежений у тематиці і можливостях наш національний медіа простір. Адже саме телебачення, з його редакційною парадигмою об’єктивності, достовірності і неадорності судження несе моральну і юридичну відповідальність за мовлене в ефірі слово. За якість і точність відеозображення, за високохудожній рівень контенту. Це аксіома, якої, на жаль, не існує в середовищі блогерів, тік-токерів, прихильників масової дезінформації. Намагання Інтернет регуляторів, вітчизняних і міжнародних центрів протидіяти фейкам, аби навести лад, спрацьовує лише частково, оскільки чи не найсуттєвіша відмінність між офіційними медіа та Інтернет-середовищем у тому, що любителі підзаробити на дешевій сенсації, а то й на брехні, здебільшого уникають відповідальності. Тому й влязати без остраху в людські мізки обізнаними проповідниками істини в останній інстанції. І це, на жаль, спрацьовує.

Про нині популярний “підписний” принцип пошуку об’єктивної інформації, про пряму залежність мовників від споживача, телебаченню залишається тільки мріяти. Підписалася б, наприклад, з восьми мільйонів нинішніх активних глядачів суспільного бодай половина аудиторії, відразу ж на порозі “Олів-

дискусію на каналі ICTV 19 квітня 2019 року, за участю претендентів на президентську посаду — попереднього очільника держави і її нинішнім главою. Той сумбурний стадіонний КВК не мав, сподіваюся, і не матиме більше аналогів в ефірі. Бо ж мільйони телеглядачів, разом із запрошеними на стадіон “Олімпійський” кількома тисячами фанатів, від кожного претендента, долучилися до дійства, аби почути ґрунтовні програмні заяви кандидатів, а не суперечку гоголівських персонажів “Івана Івановича і Івана Никифоровича” під крилатим гаслом “Сам такий!”

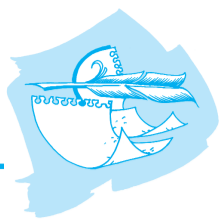
“Ви сказали, що ви кот в мешке, а ви — мишок”.

“А ви — вовк в овечій шкурі!”

“Ви не Голобородько, а провідник олігархії!”

У такому малозмістовному ключі, задуманому явно не журналістами, тривав конкурс “капітанів”, аж до перших сутінків. Не випадково періодично не витримували перебіг шоу і модератор дійства пан Куликов, який у розпачі вигукував у мікрофон, що авторський сценарій летить шкереберть! Втім, передача відбулася, тільки після фінального гонгу вона залишила значно більше запитань, ніж перед початком. А ще — гіркий осад втраченого часу і ошуканості налаштованих на серйозну розмову глядачів.

Не менш серйозним, а то й значно прикрішим прорахунком

Актор, Поет і Воїн

Роман Семисал... Український актор, театральний режисер, поет, захисник України в лавах ЗСУ. Моє перше знайомство з постаттю цього унікального актора розпочалося з 2009 року, коли я побачила Р. Семисала в ролі Василя Стуса у виставі “Стусове коло”... Згодом мене вразила така його сильна громадянська позиція, що влітку 2014 року він добровольцем вирушив на фронт, де й розпочав писати поезії – це своєрідна віддушину для актора й бійця-гранатометника 24-ї окремої механізованої бригади.

Воєнні будні й відчуття межовості життя проростали у віршах Романа Семисала 2014–2015 рр. Так з’явилася прекрасна лірична пісня у співавторстві із сестрами Галиною та Лесею Тельнюк “Мені тебе не вистачає”, яка є ліричною сповіддю воїна-захисника. Так вийшла у світ добірка поезій Романа Семисала у збірці “Рядки з передової. Антологія поетів, обпалених війною”, упорядкованої О. Задорожною та С. Пантюком 2018 року.

Після пекла війни на сході України найвищим досягненням актора Романа Семисала стали ролі в кінофільмах про сучасну російсько-українську війну – “Кіборги. Герої не вмирають” (2017, режисер А. Сейтаблаєв) та “Черкаси” (2020, режисер Т. Ященко).

Роман запам’ятовується глядачам і став відомий своїми ролями комбата (“Кіборги. Герої не вмирають”) та сміливого капітана корабля Федаша (“Черкаси”). Як довелося пережити війну перед кінокамерою у “Кіборгах” – він розповів в інтерв’ю: “Ми працювали на совість. Окрім мене, війну на собі відчув актор Олег Щербина, чимало чоловіків з масовки. “Кіборги” – одна з найкращих українських кінострічок. Ставку зроблено не на спецефекти чи батальні сцени, а на дієві діалоги, зіткнення різних світоглядів, характерів. Це великий плюс фільму. Коли почалися зйомки, я вже півтора року як повернувся з фронту. Деякі навички вже забулися. Було тривожно, але був азарт – знову вдягнути форму, взяти автомат у руки, відчуті маску бруду на обличчі, долонях...”

Після повномасштабного російського вторгнення актор захищає українську землю від російських загарбників у 17-й окремій танковій Криворізькій бригаді ім. Костянтина Пестушка. “Для мене було принципово не гріти одне місце десь у Києві, а бути поближче до лінії зіткнення”, – стверджує Роман Семисал в одному зі своїх інтерв’ю.

Це надзвичайно смілива, талановита, свідомо і водночас скромна людина. Він не любить давати інтерв’ю, говорити про героїзм і патріотизм, вважає, що в цій війні перемогу можуть здобути професіонали військової справи.

Головнокомандувач ЗСУ Валерій Залужний на своїй сторінці у Facebook у День створення 17-ї танкової криворізької бригади розповів про Романа Семисала на війні: “Актор, який, серед іншого, зіграв у фільмах “Черкаси” та “Кіборги”, з 24 лютого знову, як і у 2014-му, в лавах ЗСУ. Ми переможемо, тому що ця війна об’єднує у боротьбі справжніх”.

Напередодні Дня Незалежності України хочеться подякувати Роману Семисалу за щоденний захист, силу духу й побажати йому Божого захисту та Янгола-охоронця на многії літа, адже за волею долі **день народження** актора припадає саме на **24 серпня** – і це символічно.

Хочеться сказати актору й захиснику Роману Семисалу багато вдячних слів і побажань, компліментів та слів захоплення його позицією, чоловічою харизмою, неповторною вдачею. Хочеться побажати Перемоги, нових ролей, родинного щастя, прихильності долі на многії літа! Ми, глядачі та вдячні співгромадяни, щиро радіємо кожному поетичному рядку, кожному новому відео на ФБ-сторінці актора, який вдумливо й щиро в тяжких фронтних умовах надсилає привіти з фронту, декламуючи поезії В. Стуса, Л. Костенка, М. Вінграновського, Ю. Іздрика, П. Мовчана, Т. Власової та багатьох інших поетів, чий слова звучать надактуально. Ми відчуваємо в інтонаціях Романа Семисала глибину й безмежну любов до України... Пишаємося, що наша культура має гідних, талановитих і обдарованих, мужніх і ліричних, стоїчних і справжніх, як Актор, Поет і Воїн Роман Семисал... Дякуємо, пишаємося і віримо в нашу Перемогу.

А про Світло Душі, позицію і любов Романа Семисала хай промовляють його зболені й світлі, щирі та неповторні поезії...

Ірина ГОЛОВАЙ,
викладачка ВСП ОМФК
КНУ імені Тараса Шевченка

Роман СЕМИСАЛ
І зійде сонце апельсином...

Моя земля

Невлотно і примусово, лопатами і лелеками, кулею і словом, на рівні молитви й молекули входить у тебе земля: бетон, полігон, рілля... Закутано і облізло, скуплено і розпродано, понівеченим залізом, покинутими городами тримає тебе щомить, годує, гартує, болить...

Коханкою і вдовою, поетами і солдатами, колодязною водою, дідовою хатою... зблизька і звіддала входить у мене земля.
2019

Батьки

Садять картоплю мої батьки, і я біля них простий такий копаю натужно чорні рядки, неначе понурі вірші. Але, як предтеча прийдешніх гроз, біло-рожево цвіте абрикос, і ця робота – проза із проз – стає на півтон миліша.

Ця пара рідних сивин і спин, таких розсварених половин шемить мені, як неспокійний син, що поруч вивчає сокиру... І те, що попри усе лайно, ще довго триватиме їхнє кіно, і буде по-нашому все одно, сприймаю лише на віру.

Копая, копаю, копаю, як кріт, і вже пробиває легенький піт, летить картоплина, – зерно і плід – як бритва, блищить лопата... Але абрикоси таки цвітуть, а отже, триває одвічна путь, і зрештою в тім уся сіль і суть, що є ще мама і тато.
2020

Вона

вона мені не солов’їний спів не празникова чиста вишиванка вона для мене прілий дух лісів вона мені гаряча як коханка

вона мені вогненна як первак як дідова нагострена сокира вона моя опора і маяк мої грихи моя любов і віра

вона моя лопата і перо
вона для мене сіль і часничина

вона пливе в мені немов Дніпро така ж глибока і така ж причинна

вона мене підносить і пече
вона моя шовковиця і ревінь
вона мені як братове плече
як мамина рука і батьків ремінь

вона важка як молот коваля
дзвінка неначе дівка чорноброва
вона мене тримає як земля...
моя до смерті українська мова
2023

Переведи мене через майдан,
переведи мене, маленький сину,
я твою руку теплу, як хустину,
і цей майдан нікому не віддам.
Переведи мене через дими,
що видають горло і сітківку,
через, як шкіра, зірану бруківку,
через лискучі чорні шоломи.
Переведи повз кулі біля скронь
по невловимій нитці Ариадни,
через джки гарячі, як троянди,
переведи мене через вогонь.
Переведи мене через роки
у ніч, де рвались долі і гранати,
де був мій брат і я побія брата,
де стала смерть на відстані руки.
Переведи під гору, он туди...
через громаддя зрад і проституцій,
туди, де кров текла по Інститутській,
переведи мене, переведи.
Переведи і стань у цей аркан,
будь, як вони, нескорений і дикий.
Ми тут залишим слюзи і гвоздики...
переведи мене через майдан.
2019

Я хотів би пестити її пальці,
зігріватись котами і глінтвейном,
бути мирним, як Ліга Націй,
і чистим, майже кошерним.
Я хотів би вигулювати собаку,
бачити, як росте хрещеник.
Я мрію про дім, як про Ітаку,
простіше кажучи – до шему.
Я не Мамай, а, скоріш, Авіцена,
чия найстрашніша зброя – скальпель.
Я все ще люблю, як пахне сцена;
я хочу у Лондон, Ріо, Альпи...
А мені з ноги відкрили двері,
постріляли дітей, запалили хату.
І чхати хотів я на всі критерії,
тепер я хочу... так, убивати.
2015

На східному фронті без змін.
Хіба що похолодало.
Багато машин і мужчин,
толку мало.
Ворог на все плює,
ми в землі сидимо, як озими,
стурбоване ОБСЄ
катається на лімузінах.
Черствіє наш хліб,
не ідуть до нас волонтерки,
якийсь зарослий таліб
зирає на мене з люстерка.
На заході мокрий сніг,
а тут сухі морози...
хочеться до своїх,
хочеться з віршів у прозу.
А в небі застиг свинець
і відступив запечатав.
Тут тобі і кінець,
тут тобі і початок.
2014

Ця війна, що вростає у тебе коренем,
вибухає в тобі п’яними віршами,
нагодує тебе по горло коливом,
зробить кращими мертвих,
живих – гіршими.

Ця країна, що потребує героїки,
вимагає від тебе м’яса і пафосу,
перекроїть тебе на параноїка
без керма, без компаса і без паруса.

Ця жінка, що зводить тебе з розуму,
її тіло, перед- і післяісторія,
її речі, плачі, зливи з грозами –
єдина справжня твоя територія.
2018

Це мій вирок і вибір:
я не покину борт;
я не людина, я – кіборг,
мій вимір – аеропорт.
Для когось я прокажений,
комусь я – під нігтем цвях,
трощать мої мікросхеми,
луплять мене по зубах.
Облазить моя шкіра,
плавиться мій метал,
а я, як у груди рапіра,
вгризаюся в термінал.
Скаче в мені напруга,
аж іскри летять з-під брів,
втративши кібердруга,
я знищу сто біочортів.
Навіть, роздертій на скиби,
я не віддам Донбас.
Звати мене кіборг,
але я один із вас.
2015

Ох, війна моя, війна
без просвітку і без дна,
невгамовна, безсоромна,
краторога сатана.
Ох, брати мої, брати –
то кроти, а то хорти;
забіяки, харцизяки...
просто, господи, прости!
Ох, душа моя, душа
без щита і палаша;
недоладне, безпорадне
і довірливе лоша.
Ох, зима моя, зима,
повна бехівів сума.
То сльотава, то кривава,
то терпка, немов хурма.
2015

Прийшла у березні зима,
прийшла негода як чума,
б’є по обличчю до одчаю...
мені тебе не вистачає.

Заледенів грубезний дуб,
і плащ зелений мій задуб,
далеко ще до молочаю...
мені тебе не вистачає.

Гримить за Сіверським Донцем,
мозолу пальці олівцем,
як кулі рими витрачаю...
мені тебе не вистачає.

Мовчить старенька БМП,
собака солодко хропе,
не гасне печія од чаю...
мені тебе не вистачає.

Вмирають іскри на льоту,
хапають руки пустоту,
забуджу пісню і кінчаю...
мені тебе не вистачає.
2014

Зелений дощ умив черешню,
розмазав небо і маршрут,
громи далекі глухо брешуть

і пруть волами на Бахмут. В калюжах тоне цвіт акацій, колеса, спльовуючи бруд, несуть борти евакуацій і знову... знову на Бахмут На лижах сохне чорна паста, скриплять прокльони на зубах, комусь — нарешті контрнаступ, комусь — додому по шматках, комусь пірнати в вир огненний, комусь лишитися отут... зелений дощ іде крізь мене на схід на обрій на Бахмут. 2023

Тиша
спинись... відчуй як пахне липа як ранок сходить як молитва як шоки стали холодніші постій у тиші... будь у тиші

душа твоя ще не облізла не обпеклася об залізо ще хрестики тобі хтось вишив послухай цю раптову тишу

ще ніби хмарка цигаркова із тебе виростає слово іще біліє цвіт жасмину іще живі ті хто загине

іще не рветься і не свисе ще є для тебе дещо вище ще є вона — за все яснша і є ця тиша... тиша тиша 2023

І зійде сонце апельсином, поблідне місяць угорі, хтось добрий як Екзюпері тобі всміхнеться з-під хмарини. Крикливий ворон-сарацин напроорокує на світанні, що буде... буде повертання і теплий шовк її колін. І ти чекаєш, день у день перебираючи минуле, стаєш невеличково чулим, а зовні черствієш на пень. Повзуть хвилини як вужі, як жили тягнуться години, об це чекання лебедине шербляється зуби і ножі. І, може, ти таки збагнеш, що це війна з самим собою, що не повернешся ти з бою, поки себе не осягнеш. Прогріє серце кофейн, чужа гармата тишу втопить, і день новий тебе охопить, як теплий шовк її колін. 2015

Коли скінчиться війна
Коли скінчиться війна і стане тихо аж лунко, повернешся син додому, а до матері — сон, губи наші затерпнуть від трунків і поцілунків, і буде ранок рожевий, наче казковий слон. Коли замовкнуть гармати і зникне у череві холод, я уткнуся у шибку посивлим чолом і слухатиму сусідське фортепіанне соло, злившись зі звуками тілом, як у дитинстві — з Дніпром. Коли непотрібними стануть берці, брехня і ліки і пережите стане схожим на гротеск, я в переході зустріну молодого каліку, закутого у форму, ненависть і протез. Коли оця м'ясорубка поросте травою і міфом і смішними здаватимуться рефлексі і дежавю, я буду цілитись в когось тільки гітарним грифом, коли скінчиться війна... і, звісно, якщо доживу. 2015

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото надано театром

Тур передбачає вісім прес-конференцій у кожному місті показу вистав, вісім творчих зустрічей з учасниками проекту та зйомку бекстейджу з робочою назвою “Життя і творчість під час війни, або Мистецький фронт у дії”.

“Лишатися (не) можна...” — це документальна вистава про життя в окупації та виїзд на підконтрольну Україні територію. В основі сюжету — п'ять реальних історій співробітників Херсонського театру.

Це вистава-документ. Вистава-свідчення злочинів російських загарбників. Вистава, яку повинен подивитися кожен, щоб знати і пам'ятати злочини Росії проти України. Вистава, створена задля меморіалізації героїчної боротьби українського народу, є рефлексією на події, що відбуваються у країні, та яскравим прикладом терапії завдяки мистецькому продукту.

Постановка народилася за місяць до того, як Херсон звільнили наші захисники. У той час, коли театр Куліша не мав свого майданчика, а його працівники були розкидані по різних куточках країни.

Київський глядач мав можливість побачити виставу “Лишатися (не) можна...” на новій сцені Національного академічного театру імені Лесі Українки. Перед показом відбулася зустріч її творців з представниками ЗМІ. Пропонуємо увазі читачів “СП” головне з їхніх виступів.

Олександр Книга, генеральний директор — художній керівник театру, народний артист України:

“Театр Лесі Українки свого часу прихистив нас, і ця вистава народилася саме тут. Коли ми вирвалися з окупації на вільну Україну, у нас не було нічого, крім великого бажання працювати, посилати сигнал на Херсонщину.

Цю виставу спершу ми грали в Києві. Потім вирушили з нею до Одеси, виступали в Кропивницькому. Сьогодні завдяки підтримці Українського культурного фонду маємо можливість показати її в Миколаєві, Кропивницькому, Черкасах, Києві, Житомирі, Івано-Франківську, Львові. Сподіваємося, що зможемо зіграти її і в Херсоні.

На нашу виставу в Черкасах прийшли глядачі з різних міст України, були навіть з Донбасу. А дві херсонські дівчини мали бути у нас на виставі 24 лютого 2022 року. У них залишилися квитки. Це так зворушливо: люди зберігають квиток як надію на повернення. Обіцяю, що ми відіграємо виставу, яку планували на цей день.

Після кожної вистави спілкуємося з глядачем. Щоразу різна аудиторія, цікаві контакти. Людям, які до цього не доторкнулися, важко нас зрозуміти. У 2014 році ми взяли до своєї труппи артистів з Луганського оркестру, допомагали їм. Але все одно до того моменту, поки самі не стали біженцями, сприймали це по-іншому. Через свої емоції намагаємося розповісти про ці події та відчуття глядачу.

Нині наше рідне місто надзвичайно жорстко обстрілюється, але ми почали працювати в Херсоні вже через кілька днів після його звільнення. Відкрили арт-хаб, де кілька разів на тиждень проходять за-

Надія на повернення

“Ми не хотіли виїжджати...” — це проєкт Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру імені Миколи Куліша, який реалізується за підтримки Українського культурного фонду. Це гастрольний тур театру вісьмома містами з виставою “Лишатися (не) можна...”, яку було задумано та реалізовано під час повномасштабного вторгнення Росії до України.

няття з дітками. Ці діти залишалися вдома, ховалися від рашистів, навіть не спілкувалися одне з одним.

Сьогодні я не можу зібрати весь колектив у Херсоні. Прем'єру зробили у Кропивницькому. Працюємо зараз і в Одесі. Але частина колективу перебуває в рідному місті, вони провели там весь період окупації. Тепер театр — це волонтерський хаб, що допомагає людям, які постраждали від трагедії на Каховській ГЕС.

Ми працюємо в містах і селах, які звільнили навколо Херсона. Люди зустрічають нас зі сльозами на очах, намагаються пригостити.

Крім цього, їздимо країною, нещодавно були за кордоном. І скрізь, де б не виступали, на вистави приходять херсонці, яких війна розкидала по світах. Позиціонуємо наш театр як символ Херсона, як надію на повернення.

25-й фестиваль “Мельпомена Таврії” відкриємо 8 вересня в Херсоні прем'єрою. Одночасно він розпочнеться у 25 театрах країни. На вистави запросять тимчасово переміщених осіб. Будуть говорити про Херсон, Херсонщину...

Коли я вирвався з окупації, журналісти часто запитували, чи не здивував мене спротив Херсона. Зовсім ні. Ми як театр багато робили для того, аби опір був. Починаючи з фестивалів, вистав, які ми грали в театрі. Привчали жителів міста вдягати вишиванки, перетворювати його на жовто-блакитне. Під час мітингів спротиву наш головний режисер Сергій Павлюк був там разом з акторами та глядачами.

Лише невелика частина колективу пішла на співпрацю з рашистами, коли ті намагалися створити в Херсоні російський театр (14 осіб з 250-ти). Так само мало херсонців погодилися співпрацювати з окупантами”.

Сергій Михайловський, заслужений артист України:

“Важливо грати цю виставу для людей,

які не відчують війну так, як відчуваємо ми. Раніше її бачили у фільмах про Другу світову і не могли уявити, як це насправді. А тепер відчули на своїй шкірі. Словами цього не передати. Хочеться донести правду до людей, які вважають, що війна десь там. Насправді вона тут. Важливо, щоб ніхто про це не забував і ми всі разом допомагали нашим воїнам здолати рашистську нечисть”.

Римма Зюбіна, акторка:

“Спочатку взяли до роботи п'єсу, а потім зрозуміли, що цікавіші історії, які ми розповідаємо одне одному під час перерв. Вони справжні, болісні. Їх треба розповідати, тим більше, якщо ти був свідком того, що відбувалося.

На 12 жовтня 2022 року була запланована прем'єра на новій сцені Національного академічного драматичного театру імені Лесі Українки, але через прильоти її скасували. А зіграли 14 жовтня на сцені Київської академічної майстерні театрального мистецтва “Сузір'я”. Історію Сергія Михайловського додали до нашої вистави 1 грудня. Він пробув в окупації найдовше. Також додали відео. Усі актори діляться своїми історіями, крім мене — я розповідаю історію Юлії Бунчак.

Цих текстів було на дев'ять годин із монологами, сльозами, паузами. Режисер Євгеній Резніченко разом із редакторкою текстів Ксенією Швець обробили цей матеріал таким чином, щоб він був сценічним. Про кожну історію можна зняти окреме кіно, поставити окрему виставу. А нам треба було оформити все це в єдиний сценічний матеріал.

На відміну від Європи, документальний театр в Україні мало розвинутий. Ми вміємо натягувати на себе чужі образи. А вийти на сцену, оголити свій нерв, розказати свою історію, знову розривати своє серце може не кожен. Ти сидиш, слухаєш колегу — і твої емоції зашкалюють.

Хочеться, аби українці розуміли, що пожежа в нашому спільному домі. Якщо не загасити один поверх, то може спалахнути інший”.

Євгенія Кірсанова, акторка:

“Ми на сцені вже більше як звичайні люди, а не як актори. Все ніби повторюється, і ти вже не контролюєш своїх емоцій”.

Руслан Вишнівецький, заслужений артист України:

“Це перший такий досвід, коли ти не граєш роль, а розповідаєш свою історію. І щоразу бачиш перед собою ці картинки. Дуже важко. Але це потрібно робити”.

У команді проєкту також актори Олена Пасько, Валерій Гайфуллін, Ангеліна Павлюк, координаторка Олена Мудра, дизайнерка Мар'яна Коломієць, відеооператор Максим Прудкун.

До джерел давньоукраїнського музично-драматичного епосу: “Слово про Ігорів похід”

Валерій БІТАЄВ,
перший віцепрезидент
Національної академії мистецтв
України

Владислав КОРНІЄНКО,
академік-секретар відділення
теорії та історії мистецтв
Національної академії мистецтв
України

Юрій МОСЕНКІС,
почесний академік Національної
академії мистецтв України

Українська стихія “Слова”
“Слово про Ігорів похід” не потребує особливої презентації. Це справді всесвітньовідомий твір, давньоукраїнський, хоча два століття брутальної й облудної московської пропаганди силкувалися переконати світ у його московстві. Твір безсумнівно автентичний, що доведено на рівні його мови, фольклорних зв'язків, історичних відомостей, язичницьких елементів тощо.

“Слово” описує українські реалії, пов'язане з багатьма жанрами українського фольклору і створене давньоукраїнською мовою (як буде показано в дослідженні — урочистою усноспічною мовою княжо-дружинного епосу зі стилістичними елементами українізованої старослов'янської мови).

Належність тексту до української мовної традиції дозволяє говорити про його сучасну українську інтерпретацію не як про переклад, а як про адаптацію-транспозицію.

Відомий нині текст “Слова” викривлений переспівуваннями й переписуваннями, однак реконструкція його давнішої форми можлива на основі:

1) фольклорних та літературних паралелей, зокрема сталих текстових формул. Традиційний поділ останніх на “фольклорні” (уснопоетичні) і “книжні”, на наш погляд, не виправданий, зокрема, через те, що встановлено усноспічне походження багатьох світських (особливо військової тематики) фрагментів літописних текстів;

2) історичного та порівняльно-історичного мовознавства (відтворення звучання редукованих голосних — ерів, носових голосних — юсів, ятя, співвідношення повноголосних давньоукраїнських і неповноголосних старослов'янських форм, давніх наголосів, коротких форм прикметників та ін.);

3) установлення поетичної ритміки тексту.

Принципи реконструкції тексту “Слова” ідентичні принципам відтворення первісних форм усноспічної поезії, зафіксованої літописами, та близькі до засад реконструкції давніх форм та мови киеворуських (давньоукраїнських) билин.

На сучасному етапі розвитку багатьох наук однозначно встановлено справжність “Слова”, однак широкий набір критеріїв автентичності, запропонований упродовж більш як двох століть багатьма десятками дослідників, потребує систематизації.

Текст за формою виявляє ознаки драми, а за змістом включає елементи драматичного героїчно-сватання та весілля.

Можна припускати чергуван-

ня у “Слові” сольних (Ігор Сіверський, Святослав Київський, Ярославна) і хорових (плач руських жінок, тлумачення сну Святослава боярами) партій, а також наявність діалогів (Кончак і Гза).

Текст містить значні й різні елементи сакральності, значно більшою мірою язичницькі (через давні фольклорні джерела), ніж християнські. Відповідно, можна говорити про переважання в тексті уснофольклорної стихії над книжною.

“Слово” було призначене не стільки для читання, скільки для усного виконання під акомпанемент гусел, про що свідчить передовсім звернення до традиції Бояна — легендарного пісняра-гусляра. Десять віщих перств Бояна асоційовані з десятьма струнами гусел (десятиструнними були шоломовидні гусли).

“Слово”, як і літописні фіксації героїчного епосу (серед них і варіанти оповіді про Ігорів похід), а також більшість билин репрезентують урочисте героїчне (а не легке розважальне) словесно-музичне мистецтво, зорієнтоване в першу чергу на князівсько-боярсько-дружинницьку верхівку Давньокиївської української держави. Проблема існування у давній Україні двох верств словесно-музичного фольклору (усної літератури) — вищої героїко-епічної (з історичними та патріотично-виховними функціями) та нижчої розважально-ліричної потребує дальшого дослідження на рівні як змісту, так і форми. Зокрема, необхідно з'ясувати, якою мірою фонд мовностилістичних засобів був спільним і якою відмінним для цих двох фольклорно-літературних течій. Певною мірою можливе й протиставлення пафосу, подібне до давньогрецької опозиції трагедії і комедії (які, примітно, походять із того самого синкретичного культу Діоніса).

Численні звукові ефекти “Слова” (асонанси, алітерації, рими, ритм) слід розглядати в контексті вокальної музики, а не книжної поезії. Сучасні дослідження показують, що не тільки новітня книжно-літературна поезія, а й давні традиційні літературні традиції й не меншою мірою фольклор містять чистісні та різнотипні звукові ефекти. Через те відповідні явища “Слова” помилково розглядали винятково як явища книжного стилю.

Є підстави говорити про “Слово” як поетично найдосконаліший твір не тільки давньоукраїнської, а й світової літератури. Застосований у ньому холорим (панторим) пов'язує суголоссями початки, середини та кінці рядків. Наприклад, пісня про першу перемогу над половцями в реконструкції:

*Заранья вь пятькъ потъпъташа
вражьи полкы половцьскы,
 рассушыя стрълкы, помъчяша
красьны дъвъкы половцьскы,
 и зълато, и паволокы
 и драгыя тонькы шолкы.*

Сучасний поет має можливість оцінити рядки, де римовано початки (заранья — вражьи — рассушыя — красьны), середини (пятькъ — полкы — стрълкы — дъвъкы) та кінці (потъпъташа — половцьскы — помъчяша — половцьскы).

Художні пошуки автентичної словесно-музичної ритміки “Слова”: досвід Тараса Шевченка, Михайла Максимовича, Василя Щурата, Бориса Грінченка

Автори художніх перекладів тексту “Слова” українською, іншими слов'янськими та не слов'янськими мовами використовували поетичну форму, інтуїтивно шукаючи віршовий розмір оригіналу. Особливо слід відзначити блискучі пошуки автентичної ритміки “Слова”, здійснені в різних варіантах геніальним Тарасом Шевченком.

Бере за душу переклад Тараса Шевченка (1860 р.), у багатьох місцях виконаний 8-складником — 4-стопним ямбом. Однак у деяких чернеткових фрагментах Великий Кобзар орієнтувався, як уважають дослідники, на відому фольклорну паралель до “Слова”:

*Чорна роля заорана,
 І кулями засіяна,
 Білим тілом заволочена
 (*зволочена),
 І кровію сполощена.
 Поет перекладає:
 Половецьке чорне поле,
 Копитами поритес,
 Білим трупом засіяне,
 А кровію политес,
 Принесло тугу-неволю
 В землю руськую... (варіант 1);
 Тихе поле половецьке,
 Не оране, не сіяне,
 Копитами поритес,
 Білим трупом укритеє,
 І кровію политес... (варіант 2);
 Тихе поле половецьке,
 Не оране, не сіяне,
 Почорнене копитами,
 А костями побілене,
 А кровію червоною мережано... (варіант 3).*

Василь Щурат здійснив переклад 4-стопним хореем, найближчим (якщо не ідентичним) до розміру оригіналу (опубліковано 1907 року). Лексика перекладу максимально близька до оригіналу, перекладач уникає пізніших, зокрема іншомовних слів: *Іржуть коні за Сулою,
 в Київ слава йде на гори;
 трублять труби в Новгороді,
 у Путивлі ждуть прапори.*

*...
 Потоптали всіх поганців,
 стрілами пішли по полю,
 красних бранок половецьких
 займаючи в неволю.
 Брالی злото, паволоки,
 дорогі оксамити.
 Опанчями, кожухами
 почали мости мостити...
 ...*

*Гей, дримає військо в полі,
 гей, дримає вже на добре!
 Далеко воно зазналось,
 Ольгове гніздо хоробре.
 Не вродилось для обиди,
 ні для кречета в пустині,
 ні для тебе, чорний круче,
 препоганий половецьчине!*

*...
 Стрілами від моря віють
 Стрибогові внуки вражі
 на дружину Ігореву,
 на полки хоробрі княжі.
 Дудонить земля широко,
 на поля кладуться пили,
 ріки мутно котять філі,
 стяги враз заговорили.*

*...
 Чим бо, браття, тому рана,
 чим бо, браття, тому труди,
 хто за город за Чернігіє,
 хто за почесь позабуде,
 за життє й престіл вітицький,*

*за престіл, що злотом сяє,
 за подругу, її ласки,
 за звичай-обичай?*

*...
 Сіая Олег Гориславич
 свари, ніби стріли з лука.
 Позибала в княжих сварах
 жизнь Дажбогового внука.*

*...
 Гей, ізранку аж до ночі,
 а із ночі аж до ранку
 летять стріли калені,
 летять стріли безустанку.
 Трицять коп'я харалужні,
 з шабелъ громи б'ють в шоломи —
 в чужім полі Половецьким
 безустанку, без утому.*

*Чорна земля заорана —
 копитами була зрита,
 кістьми була засіяна,
 кровію була полита.*

*...
 Уже бо встала, браття, встала
 невеселая година.
 Уже прикрила нашу силу
 дика сила половецька.
 В силах Дажбогового внука
 встала вже Біда погана;
 дівою вступивши нагло,
 стала на землі Трояна.*

*...
 На каляі тьма настала:
 в Руський край половеці вдерлись
 і по Руському по краю
 пардовим гніздом простерлись.*

*...
 Кождий з вас пливе, як сокіл,
 у завязтї під блакиті,
 щоб, ширяючи на вітрі,
 птаху в леті одолити.*

*...
 Ігор князь у землі Руській,
 Ігор князь у Руській краю!
 В'ються голоси дівочі
 через море по Дунаю,
 в'ються голоси у Київ.
 Боричовом, путем проїці,
 йде Ігор до святої
 пречистої Пирогощі.*

Михайло Максимович (першодрук 1857 р.) переклав восьми-складником (4-стопним хореем) лише окремі частини:

*Чи не так би стівать лучче,
 О Велесів славний внуче:
 Іржуть коні за Сулою,
 А в Києві дзвентить слава...*

*...
 Один брат мені ти рідний,
 Один світ мені ти світлий,
 Ігор мильї! Ми з тобою
 Святославичи обое!*

Більшість тексту перекладено коломийковим розміром, деякі фрагменти — іншими розмірами. Як видно, цей блискучий мовознавець і фольклорист шукав розміру — першочергово народнопісенного, відповідного до ритміки кожної частини.

Борис Грінченко переклав лише окремі фрагменти тексту й переважно 8-складником:

*Над Дунаєм бистроводим
 Я зозулею полину
 У степи-поля широкі,
 У ворожую країну.*

*...
 Чорне поле копитами
 Мов пооране-порите;
 Кістьми, кров'ю политими,
 Скрізь засіяне-укрите,
 Заскороджене списками, —
 Зійшло тугою й сльозами.*

Переклад Миколи Чернявського (1894 р.) — цілковито 8-складником:

*У Путивлі мають стязі.
 Жде князь Ігор брата князя...*

*...
 Що йому, братове, рани,
 Як забув він все кохане:
 Честь, Чернігіє, город рідний,*

*Золотий престол наслідний,
 Жінки Глібівни обичай
 І приязний любий звичай!..*

*...
 І тоді зронив-промовець
 Святослав златєє слово,
 З сльїзми змішане: “Мій роде,
 Ігоре і Всеволоде!...”*

*...
 Кинувсь Ігор попід гаєм —
 Вітроном горностаєм,
 Білим гоголем — водою,
 На коня схопивсь стрілою.*

*...
 Ой, по Ігореву слїду
 То Кончак із Гзаком їде.*

Звернімо увагу, що більшість перекладачів убачають у “Слові” не тільки ритмічний (і саме поетично-ритмічний, а не ритмічну прозу), а й римований текст. Виходить, що інтуїтивне художнє осягнення геніального давньоукраїнського тексту глибше за наукове! Адже переважна більшість сучасних науковців, катастрофічно відстаючи від поетів, не визнає у “Слові” ні поетичної ритміки, ані тим паче римовання. Правильно говорять, що для дослідження вищуканого “Слова про Ігорів похід” теж треба бути поетом. Як виявила спеціальна мовознавча реконструкція, значна кількість рим “Слова” є цілнослівними, що вказує на особливий поетичний хист.

Відомий “невідомий” автор “Слова”: Данило “Заточник” із Переяслава?

Не тільки історичні міркування та логічні умовиводи, а й формальне дослідження звукових явищ, лексик та фразеології “Слова” порівняно з іншими давньоукраїнськими творами того періоду дозволяє побудувати модель авторства на конкретному текстовому матеріалі (засобами порівняльної текстології). Пошук інших киеворуських текстів для порівняння базується на не раз висловлюваному методологічному принципі: автор настільки вишуканого “Слова” навряд чи створив тільки один текст.

Автором “Слова про Ігорів похід” міг бути Данило “Заточник” із Переяслава. Основний метод визначення авторства, застосований дослідниками, — аналіз змісту тексту з метою реконструкції світобачення, професії, соціального статусу, досвіду автора, міри його участі в описуваних подіях (наприклад, версія Леоніда Махновця). Ми ж пропонуємо звернути першорядну увагу на форму тексту, його художні особливості, зокрема, прояви явища гри слів і звуків на предмет виявлення можливих формальних паралелей із іншими художніми текстами Київської Русі.

Нашу увагу привертає в першу чергу “Слово” Данила Заточника кінця XII ст., у пізній редакції відоме як “Моління” початку XIII ст. Формальні риси цього тексту (структура словосполук і речень, гра звуками та словами, асонанси й алітерації) багато в чому нагадують художні особливості “Слова о полку Ігоревім”.

Таким чином, “Слово про Ігорів похід” (поряд із літописними записами військової історії усноспічного походження) репрезентує героїчний музично-поетичний епос княжої Русі-України.

Іван ЮХНО,
краєзнавець, Харківська обл.

Вшанування славного Кобзаря

На Іванів день у Мурафській громаді Богодухівського району, що на Харківщині, за участі представників Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, обласного Будинку народної творчості, Фонду національно-культурних ініціатив ім. Гната Хоткевича, Харківського кобзарського цеху, Краснокутської громади, сільського Будинку культури, краєзнавців і небайдужих жителів села відбулося вшанування славетного кобзаря Івана Кучугури-Кучеренка з нагоди 145-річчя від дня його народження.

Майбутній кобзар з'явився на світ 7 липня 1878 року у слободі Мурафі. Сім'я бідувала, не оминили їхнього двору і хвороби, тому з багатодітної сім'ї вижив лише один хлопчик – Іван. Але в 3-річному віці з ним стався нещасний випадок – пошкодив око. Прийшла пора – пішов до школи. Наука давалася легко, був першим з-поміж учнів, та знову лихо: розболілося й друге око, Іван почав швидко сліпнути. Куди вже та школа! Батько кидався по лікарях. Потрібні були гроші, а де їх візьмеш?.. У 16 років хлопець практично осліп. Як згодом згадував Іван – “трохи душі не згубив”. Постало питання: як жити, а головне – за що?

Природа наділила його пам'яттю, слухом, а ще впертим характером. Змалку Іван часто бував на ярмарках, весіллях, на традиційних зібраннях молоді (по “кутках”), слухав дівчат-полільниць, що, співаючи, поверталися з роботи (поблизу була економія), і легко запам'ятовував почуте. Коли втратив зір – все це йому знадобилося. Хлопець, шукаючи бодай якогось заробітку, приставав до одного чи другого жebraка, доки йому не порадили піти в науку до місцевого кобзаря Стефана Бідила.

“Іди в науку, – казав батько, – вивчишся – за плечима не носити”. “Ох, носив і важко було, – згадував пізніше кобзар, – не раз кожа на плечах злазила від коби”. Стефан Бідило дав хлопцеві ази кобзарської науки, певно, спонукав його до подальшого навчання, а може, порадив знайти більш знаючого учителя. Так, у хлопця був талант. Десь через два роки він вже навчався у знаного на той час кобзаря і лірника Павла Михайловича Гащенко, що жив за два десятки кілометрів від його Мурафи, в Костянтинівці (до речі, у вересні 2021 року П. Гащенко урочисто відкрили пам'ятний знак). Іван Кучугура-Кучеренко навчився від П. Гащенко п'яти історичних дум, до 500 народних пісень. Від нього ж Іван навчився й імпровізації, що знадобилося кобзарю пізніше, а також складати власні пісні. З сім'єю П. Гащенко Іван і порідився, взявши за дружину його молодшу сестру Марію, яка народить йому дочку і чотирьох синів.

Ще замолоду Іван Кучугура-Кучеренко зажив собі популяр-

ності. Його слухали в Харкові, Сумах, Полтаві та інших містах, особливо після успішного виступу на XII Археологічному з'їзді 1902 року в Харкові. В афішах перед прізвиськом Івана Кучугури-Кучеренка стояли епітети “великий артист”, “знаменитий”, “славнозвісний”, “неперевершений” тощо. Але він не тішився в променях слави, і коли під час відвідання Катеринослава десь у 1906 р. Д. І. Яворницький порадив йому “трохи підучитися” у славнозвісного художника і кобзаря О. Г. Сластьона, І. Кучугура-Кучеренко погодився поїхати до Миргорода. Три місяці навчався молодий кобзар у О. Г. Сластьона і не жалкував, що поїхав. Соковитий баритон Івана лунає в Харкові та всіх повітах Харківської губернії, в Полтаві, Сумах, Катеринославі, Ростові, Каневі, Мінську, С.-Петербурзі, Москві, Варшаві, в містах Кубані, Кавказу, Криму, кожному селі його рідної Богодухівщини.

У 1908 р. за рекомендацією Г. Хоткевича І. Кучугура-Кучеренко поїхав до Києва й два роки викладав гру на бандурі в музичній школі М. В. Лисенка. Але викладацька робота була йому не до вподоби, і він її полишає. Іван шукав простору, волі, справжнього життя. У свої думи “Бура на Чорному морі”, “Невольницький плач”, “Смерть Богдана Хмельницького” чи про Морозенка він укладав стільки сили, так захоплював слухачів чимось невимовно бадьорим, що це породжувало бурю хвиль, а то й сльози. Кажуть, що інколи й сам кобзар плакав під час виконання.

Лютневу революцію 1917 року І. Кучугура-Кучеренко зустрів радо. Аякже: Воля! Свобода! Рівність! Тепер жандарми не будуть копірсати носками чобіт співців-бандуристів. Старався вникнути в лозунги та дії Центральної Ради, їздив по Україні, Кубані, скрізь організував осередки “Просвіти”, давав кобзарські концерти по селах і містах, агітував за Установчі Збори в Києві, збирав кошти на їх проведення.

Зліва направо: краєзнавець-аматор І. Панченко, бандурист М. Гришко, цехмайстер Харківського кобзарського цеху К. Черемський, видавець О. Савчук, краєзнавець-історик І. Юхно

Організує осередок “Просвіти” у своєму селі Мурафі та селах Богодухівщини. Така діяльність І. Кучугури-Кучеренка була помічена. Він іменується як національний артист УНР. Але Центральна Рада проіснувала недовго. Гетьманщина. Директорія. Влітку 1919 р. в Мурафі вже були денікінці. У селі декілька місяців функціонував повітовий ревком, адже Богодухів був захоплений денікінцями. Кажуть, що ревкомівці часто збиралися в хаті І. Кучугури-Кучеренка.

Зрештою перемогли більшовики зі своїми брехливими обіцянками миру, роботи і, головне, землі селянам. Селянські сподівання були близькі і для сім'ї

кобзаря: він жив у селі, у нього підростали чотири сини. А в селі без землі не проживеш...

Усе вирішувалося на перший погляд непогано: поділили частину поміщицьких земель, проголосили й дещо робили з українізації, працювали хати-читальні, як ми вже згадували, осередки “Просвіти”, бібліотеки, ставилися концерти. У 1921 році в Богодухові урочисто відзначали 25-річчя творчої кобзарської діяльності І. Кучугури-Кучеренка, а в 1925 році за успішну творчу діяльність і популяризацію українських народних пісень йому присвоїли почесне звання народного артиста УРСР.

Та наближалися лиховісні 30-ті роки. У Москві остаточно утвердилась диктатура Сталіна. Набирають широкого розмаху політичні репресії, ліквідується українізація, згортається діяльність “Просвіти”. Взятю курс на суцільну колективізацію, Україну посилено підпругають до московської упряжки. І. Кучугури-Кучеренку дають зрозуміти, що потрібні інші думи, інші пісні. Він з грізною усвідомлює, що більшовицька влада зовсім не та, за яку себе видає. Владі не подобаються відверті розмови його з односельцями щодо порядків у селі, щодо колективізації, так званого “розкуркулення” тощо. Він був живим свідком Голодомору 1932–1933 рр. у Мурафі та околицях, також здогадувався, де поділися близько трохсот старих кобзарів та лірників, підступно вивезених енкавеевцями у невідомість наприкінці грудня 1934 року. Владі було відомо про вірша, написаного кобзарем у 1926 році на вбивство Симона Петлюри в Парижі, а також про дещо пізнішого вірша “Ой нема над те-

бе ката”. Його текст подає у своїй книзі “Українська народна медицина” відомий лікар-фітотерапевт Є. С. Товстуха:

*Ой нема над тебе ката.
На прокляття нема слів.
Зруйнував ти наші хати,
Нас звелів замордувати,
Сам пропхався до царів.
Ой нема над тебе ката.
Ще й таких не зна земля
Ти навів людьми проклятий
І кремлівська згряє вся!
Ой нема над тебе ката.
Ти лютийший за звірів.
Хто почав пісні співати,
Й тебе мудрим величати –
Щоб навіки онімів!*

Івана Іовича Кучугури-Кучеренка заарештували 24 вересня 1937 року як учасника контрреволюційної організації в Мурафі. 5 років тому вийшло науково-краєзнавче дослідження “Останній кобзар Слобожанщини” Ю. Свистуна. Він вводить у науковий обіг невідомі архівні документи, з яких дізнаємося про долю І. Кучугури-Кучеренка після арешту. Його безпідставно звинуватили в приналежності до неіснуючої контрреволюційної організації і стратили в Холодногірській тюрмі 24 листопада 1937 року.

У 1956 році 88-річна дружина Івана Кучугури-Кучеренка Марія Михайлівна, користуючись так званою короткою “відлигою”, почала клопотатися про долю свого чоловіка і його реабілітацію. Знаючи дату смерті кобзаря, якийсь собі Попов, співробітник КДБ по Харківській області, повідомив старій жінці, що її чоловік буцімто помер від крововиливу в мозок 5 травня 1943 року. Яке лукавство! Лише через два роки, 24 січня 1958 року, вийшла постановою Президії Харківського облсуду про реабілітацію Івана Іовича Кучугури-Кучеренка. Як пізно!..

Та пам'ять незнищенна. І. Кучугури-Кучеренка, який зажив невмирущої слави ще за життя, якого знали й шанували М. Лисенко, Леся Українка, Д. Яворницький, Ф. Колесса, Г. Хоткевич, О. Сластьон і багато інших визначних діячів української культури, якого слухали і якому гаряче аплодували в Україні, Польщі, Білорусії, Росії, в Криму і на Кубані, 25-ліття творчої діяльності якого відзначали ще в 1921 році, а почесне звання народного артиста УРСР – у 1925 році, радянська пропаганда впродовж десяти років силкувалася замовчувати, втовкмачуючи людям, що він був “ворогом народу”. Та сталося навпаки. Не там шукали ворогів народу.

У 1969 році І. Кучугури-Кучеренка віншували вже на високому рівні – у Києві та Мурафі, у 1978 році – у Києві, Краснокутську та Мурафі, у 2008 році – під час відкриття меморіальної дошки на фасаді школи в Мурафі. Нині в приміщенні виставкової зали музею функціонує постійно діюча виставка, йому присвячена, а сільські краєзнавці підняли клопотання перед громадою села про присвоєння центральній вулиці його імені. Хочеться закінчити цю оповідь словами нашого пророка Тараса Шевченка: “Будеш, батьку, панувати, поки живуть люди, поки сонце з неба сяє, тебе не забудуть!”

Нині Україна бореться за своє визволення від багатовікової окупації Московією. У лавах активних борців впродовж багатьох років був і славний кобзар І. Кучугури-Кучеренко. Він і досі надихає нас на спротив своїм життям, безкомпромісністю й талантом.

“Свободу Україні”

У Національному музеї Тараса Шевченка триває виставка української художниці Вікторії Карташової “Свободу Україні”, присвячена 32-й річниці відновлення Державності України. На виставці представлена серія картин “Більше ні...” про те, що стається з нами у важкі моменти життя. Робота художниці над серією почалася в 2021 році і триває донині. Зараз серія складається з 26 робіт.

З 24 лютого 2022 року всі картини присвячені повномасштабній російсько-українській війні. Це один із найважчих моментів у житті: зрозуміти, що ти, твої батьки та діти живуть у період війни й мисткиня документує в картинах свої відчуття, переживання і стави. Кожна картина відображає якусь окрему подію цієї трагічної для долі мільйонів українців війни. І твори Вікторії

Карташової промовляють до глядача, що кожен українець – герой вже тому, що в страшних умовах війни має можливість сказати “Більше ні...” своїм страхам.

Виставка “Свободу Україні” в Національному музеї Тараса Шевченка до Дня Незалежності України реалізується за підтримки Фонду Стійкості для українських візуальних митців. Частина робіт з серії “Більше ні...” знаходиться в приватних колекціях і музеях в Нідерландах, Люксембурзі, Німеччині, Україні.

Підготував
Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Художниця Вікторія Карташова з Харкова біля своїх творів

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук,
лауреат Національної премії
України імені Тараса Шевченка

Петро ПЕРЕБИЙНІС: “Дай, Тарасе, бурелому, щоб сахнулася орда!”

“Журнал “Київ” широко відкрив шляхи для всього репресованого, забороненого, заборотеного у потаємні залізни каземати”

Познайомився я з Петром Перебийнісом понад сорок років тому за велими цікавих обставин, а саме: наприкінці 1970-х років нам обом — працівникам апарату високої й впливової установи¹ — доручили перевірити анонімні доноси на завідувача відділу Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва УРСР Сергія Гальченка, якого звинувачували в українському буржуазному націоналізмі. Сам Сергій Анастасійович розповідає про це:

— Донос був, очевидно, дуже широкий, бо знайомилися перевіряльниками з роботою всієї установи і бесідували не лише зі мною. Моє враження від них було архіпозитивне — видно було, що люди порядні й не боязкі, тобто здатні висунути й доповісти нагору, що націоналізм Гальченка насправді полягав у патріотичній роботі на благо української культури. Ми порозумілися тоді як українці-патріоти. Завдяки їхній чесності я був буквально врятований від чималих неприємностей. Не від заслання, звісно, але від зламу творчого зростання...

Цей акцент, як виявилось, був украй важливим, адже Сергій Гальченко виріс у видатного літературознавця, текстолога, архівіста, хранителя джерел української духовності...

Після нашого знайомства творчість Петра Перебийніса стала складником мого духовного життя, до того ж, як історик, я особливо цінував його мужню громадянську позицію в опублікуванні наприкінці минулого століття табуйованих у радянські часи важливих історико-документальних і художніх текстів. Скажімо, головний редактор журналу “Київ” (1986–2000) Петро Перебийніс оприлюднив ранні оповідання Володимира Винниченка.

Між іншим, про подробиці цієї непростой видавничої “операції” дізнався через два десятиліття, коли працював (з 2001 року) генеральним директором Національного культурного центру України в Москві, а Петро Мойсейович приїхав у гості до нас і зустрівся з давнім знайомим, видатним українським літературознавцем, лауреатом Національної премії України імені Тараса Шевченка Юрієм Барабашем, який понад 60 років живе і працює в Москві в ім’я України². Наголошу, що відразу після віроломного збройного нападу Росії 24 лютого 2022 року громадянин РФ Юрій Барабаш, якому йшов 91-й рік, різко засудив у ворожій Москві “безпрецедентне, нічим не виправдане рішення президента Володимира Путіна про військове вторгнення в Україну” (надруковано в газеті “День” 2 березня 2022 року).

Так от, обидва великі українці коротко повідали своїм шанувальникам таке (буквально в збе-

реженому записі). Спочатку Петро Перебийніс:

— Тоді ще був розгул ідеологічного тиску! Тому ми розуміли, що просто так надрукувати оповідання Винниченка не зможемо. Був необхідний якийсь розумний хід. Я звертався спочатку в Україні як до “менших”, так і до “більших” персон у владних коридорах, але вони під якимось приводом обережно відмовлялися втручатися в ідеологічно беззпечну справу. Що робити? Поїхав до Москви, до розумного голосу з неї тоді прислухалися, зустрівся з Юрієм Яковичем, який одразу мене зрозумів і написав таку переконливу передмову, що жодна цензура не могла нічого зробити...

Зі свого боку Юрій Барабаш додав:

— Справді, статтю про Володимира Винниченка написав у той час, коли в українській науці, літературознавстві та критиці його лише ляляли. Тоді широко цитували Леніна про те, що немає чого витрачати час на Винниченка. Моя стаття називалася “Чи варто “гаяти час” на Винниченка?”. Я намагався довести, що цей час не прогааний...

Тоді ж Юрій Якович нагадав, як Петро Мойсейович узявся, здавалося, за неймовірне — видавати поему Володимира Сосюри “Мазепа” з його переднім словом:

— Я погодився, тим більше, що зрозумів хитрий хід: під мою передмовою до поеми буде стояти підпис “Москва”. А цей голос у 1987 році справді таки мав велике значення... Звісно, залишалися незмінні табу, але все-таки подих свіжого повітря вже відчувався. Ця стаття стала для мене, мабуть, найважливішим епізодом у моєму тодішньому житті...

— То була грандіозна смілива стаття, — зауважив Петро Перебийніс, — що змусила трепетати всі наші чиновницькі кола, і ніхто не наважився тоді нічого сказати...

Безпосередньо причетний до цієї надважливої тоді роботи Сергій Гальченко (Петро Перебийніс говорив мені, що його з’ява в журналі неодмінно свідчила про необхідність нових першодруків), який і підготував текст “Мазепи” до публікації, розповідав, як у журналі “Київ” побачили світ й інші, заборонені раніше твори Володимира Сосюри — роман “Третя рота”, поема “Каїн”...

— Петро Мойсейович одразу відгукувався на мої новаторські конкретні пропозиції, відчувалася повна суголосність наших ідей, замислів і поривань. Його неначе пекла зсередини гаряча необхідність якнайшвидше повернути-подарувати українцям істинні, раніше табуйовані твори, здається, навіки схоронені у секретних архівних фондах...

Петро Перебийніс мав очевидне право підсумувати:

“Журнал широко відкрив шляхи для всього репресованого,

забороненого, заборотеного у потаємні залізни каземати. Піднявся дев’ятий вал епохальних публікацій. Літопис Самійла Величка, документи Центральної Ради, “Спомини” Грушевського, оповідання Винниченка, повість “Огненне коло” Багряного, поема “Мазепа” Сосюри... Це тільки побіжні штрихи до мужнього портрета підневільного тоді ще “Киева”, прекрасного журналу, якому я віддав п’ятнадцять років мого несамовитого життя”.

Особисто для мене надзвичайно важливою була публікація журналом “Київ” (1988–1989) “Споминів” Михайла Грушевського, який у вересні 1916 — березні 1917 рр. як політичний засланець жив і працював у будинку № 55 на Арбаті, тобто неподалік од будинку № 9, де на початку ХХІ століття знаходився Національний культурний центр України. Понад двадцять сторінок журнального тексту “Споминів”, які залишалися практично невідомими і не потрактованими, безпосередньо стосувалися цього періоду біографії Грушевського, що спонукало мене взятися за написання монографії про перебування великого українця на Арбаті. Книга побачила світ у 2005 році, й у передмові до неї писав:

“Публікація “Споминів”, а з тим “Історії України-Руси” Грушевського була, на мою думку, своєрідним подвигом журналу “Київ”. У той час його очолював талановитий український поет, мій добрий знайомий Петро Перебийніс”.

Дозволю собі згадати й про те, що саме Петро Перебийніс у 1996 році надрукував у журналі “Київ” мою першу статтю про Богдана Ступку під назвою “Актор з Богом у серці”, яка започаткувала подальшу багаторічну роботу (шість книг і десятки статей)...

“Знайомство та спілкування з такою людиною — це подарунок долі”

Розповідь коротко про знаковий творчий вечір Петра Перебийніса в Національному культурному центрі України в Москві, що відбувся десять років тому, в червні 2013 року. Поготів, що можу з абсолютною точністю передати його цікаві нюанси, адже інформація збереглася в електронній і книжковій бібліотеках.

Найперше процитую, яке грандіозне враження справила на шанувальників Петра Перебийніса сама зустріч із ним: “Знайомство та спілкування з такими талановитими людьми — це справжній подарунок долі. Вони розкривають перед тобою такі неосяжні обрії, такі глибини, такі космічні безодні, що подих переходить від намагання досягнути неосяжне! Тільки у спілкуванні з такими Людями-Глибами в усіх розуміннях (талану, долі, творчості, філософії, світобачення тощо) ти розумієш, наскільки дрібні та не варті уваги щоденні “проблемки”, скільки ти всього ще не знаєш, не вмієш, і чого ти

ніколи не досягнеш. І наперекір усьому хочеться творити, щось писати, читати ще не прочитане, кудись їхати, щось цікаве бачити. Одним словом, ДІЯТИ”.

Мені здається, що в цих емоційно-ширих словах безпосередньої учасниці спілкування з великим українцем і поетом найкраще відображено масштабність його постаті й величезний вплив на читачів...

Але послухаймо, що сказав того вечора вже згаданий Юрій Барабаш:

— Ви навіть не уявляєте, шановний Петре Мойсейовичу, що означає для нас, хто живе не вдома, зустріч із вами. Що означає для нас усіх послухати живе українське поетичне слово!

— Мені як людині літній приємні ностальгійні ноги в вашій поезії, відчуття того світу, який давно минув і не повернеться, але який залишається в душі кожного з нас, поки ми живі. Велике вам дякую за цей лейтмотив, що проходить крізь усі ваші вірші. І при всьому тому, є у вашій поезії думка про те, як жити далі. Наприклад, вірш про діда. Це ж питання, яке постає перед кожним із нас, бо часто живемо не дослухавши людей, не дослухавши життя, вважаючи, що ми все знаємо, все вміємо, а насправді виявляється, що багато чого не почули від них багато пройшло повз нашу увагу...

Йшлося про вірш “Що хотів сказати дід?”, у якому люблячий онук обов’язково прощався з ним, од’їжджаючи з села у свої світи, втім, за багато років так і не знайшов часу, щоб вислухати старорого, котрий, незмінно доглядаючи за яблунею, щоразу даремно намагався розпочати важливу розмову з онуком: “То я хотів тобі сказати...”

Але врешті-решт синові написала мати: “У перших строчках сповіщаю, що вмерли татко наш, а твій дідуно. Тебе все згадували при смерті. Сказати щось хотіли дуже важне...” Весна буяла. Я і син прийшли до дідової яблуні. Вона вже сохла. Сохла, а цвіла. Наперекір біді цвіла затято. Ну що? Ну що нам дід хотів сказати?!

Про цю, на мій погляд, пронизливу поетично-філософську притчу Петро Мойсейович згадав якось у давньому інтерв’ю. Мовляв, читав цей вірш у школі на шевченківському святі, раптом одна дівчина заридала й вибігла з класу. Виявилось, що в неї недавно помер дідусь, а схвильований поет зізнався юначці: “Ваші сльози — найкраща рецензія, яка була в моєму житті”.

А тоді в Українському домі Петро Перебийніс зауважив про згаданий вірш і взагалі про свою творчість:

— Я ніколи не поспішаю писати. Все має обрости художньою

тканиною. Явища життя, конкретні факти повинні здобути художній еквівалент.. Коли я за життя діда з ним розставався, мав передчуття, що, може, бачимось востаннє. Виникла й думка написати про це. А де образ? Немає. Тому не писалося. Носив цей задум років десять. Дід, слава Богу, жив. Але коли він помер, раптом виник рядок “Дід яблуню сади”. Я відчув, що це — образ... І все стало на свої місця...

Серед прочитаних автором творів різонув по серцю вірш “Родовід зерна”, в якому йдеться про те, як археологи знайшли незогниле, живе зерно насподі скіфської могили:

Щезали в безвісті епохи серед потопів і завій, та не мінялося нітрохи зерно у товщі віковій. Важкою глиною приперте до скам’янілого меча, воно лежало біля смерті і виглядало сівача.

Дивовижне філософське зерно великого українського поета таїть у собі відвічність і невмирущість України, мільйоннокротну відтворність і примножуваність зерен і безсмертність духовних сіячів, до сонму яких належить і Петро Перебийніс...

Поета запитали про його ставлення до зовсім юних талантів, і він відповів:

— Я дуже багато працюю з ними. Очолою багато конкурсів. Є прекрасна міжнародна премія імені Олеса Гончара, де ми головуюмо разом з Іваном Драчем. Буває, і по сто робіт подають. Я читаю все, а коли нагороджуємо переможців, про кожну дитину намагаюся сказати справді пронизливі слова, бо вони всі талановиті і я їх дійсно всіх люблю...

До речі, не можна не згадати, що на творчому вечорі Перебийніса було чимало батьків з дітьми — учнями Української недільної школи Національного культурного центру, і поет урахував це, прочитавши кілька віршів для дітей, зокрема такий:

Оля, Оленька, Олюня. Чапоньки, чап-чапки. Жовта шапочка манюня. Ціпоньки, курчатко!

Це не дощик нашу Олю Доганяє шпарко. Це на Олю в синій льолі З неба впала хмарка. Невипадково Петро Мойсейович якось зізнався, що його серце “щобече до дівчаток-онучаток”...

Слухачі шаленіли від яскраво-сильних почуттів, а Петро Перебийніс заявив, що від Українського дому, в якому панує особливий національний дух, у нього залишилися надзвичайні враження. Мені випала щаслива нагода вручити поетові від Культурного центру грамоту “За видатний вклад в українську культуру та духовність”...

“Читаю Петра Перебийніса. Це — Поет”
Цікаво, що наша інформація

про зустріч з Петром Перебийносом одразу побачила світ під назвою "Дон Кіхот в поезії та по життю". Йшлося про те, що надзвичайно чесна і порядна, витончено благородна людина постійно й невідпорно протистоїть неправді та злу: "Він може викликати на дуель, але живе в тому світі, де дуелі себе вичерпали, і совість людська нічого не важить. І від цього Поет страждає."

Жаль, не в моді дуелі.
Світ неначе заснув.
Тільки спини дебели
заступають весну.
А ще в поезії "Автопортрет" Перебийніс жорстко зафіксував: Спресована віками тісна моя тюрма.
У скелю я закутий.
А серце вогняне ще стогне від покути.
Та випустить мене!
Цей обгрунтовано сумний мотив характерний для творчості поета. Навіть у поезії "Заклинання птиць" великому українцю здається небесним раєм те, що "крилам темниці не сниться":

Птиці, я волі не маю.
Лину за вами до раю.
Пада п'ятьма, як тюрма.
Небо душа обійма.
Хоч прикипів до хреста я,
з ночі у пісню злітаю...
Набатом скрикує в сьогодні
зворушливо-живодайна поезія "Рятуйте, люди, пісню!":

Під небом пісні бомби не страшні.
Усім катом на горі – співайте, люди, хором!
.....
Співайте, вражим нелюдам назло.
Над вами Боже небо, як чоло.
Хай спів стрясає груди.
Вставайте, горді люди!

Згадався мені Дмитро Павличко, який писав про духовні страждання Петра Перебийноса в радянські часи: "Поет знає, що совість треба замурувати в скелю, але й це не допоможе: душу не сховаєш..." Сам Петро Перебийніс розповідав, як він став редактором "Літературної України" у похмурому вісімдесятому році, коли над українством несамовито лютував каральний меч тоталітаризму. Та, побувавши до того в партійних коридорах, він ніби передчував невідворотну приченість жорстокого режиму. І тому "пустився весел"... Од вибухових матеріалів на захист національних духовних цінностей газету почало сильно зашкалювати за чітко визначені ідеологічні лінії, і негайно відбулась, як записав у щоденнику Олесь Гончар, "бурхлива, просто-таки шкваліста Президія. Знімали Петра Перебийноса з редактора "Літ. України"...". Хоча всупереч можновладцям письменники виступили на його захист, Перебийніс на цілих п'ять років усе-таки став безробітним, аж поки з настанням потепління його покликали до керма журналу "Київ", де він, як уже знаємо, вповні виявив свій незламно-креативний український дух і характер...

Дмитро Павличко наголошував: "Ми всі, всі без винятку творчі люди ХХ століття, жили біля духовної смерті, але не всі вижили, не всі дочекалися сівача, не всі стали зернами свободи."

Петро Перебийніс належить до тих, хто мав достатньо життєвої сили, щоб чинити опір духовній смерті, яка загрожувала не тільки йому, а й нашому народові. І, власне, його поезія, незважаючи на свій мінорний лад, сприймається як літописання окремої людської душі і душі національної, страждань, спричинених не тільки чужою окупацією Вітчизни, а й неволею визволених рабів, яким не потрібно ні свободи, ні мови, ні історії України, а тільки її багатства та слухняності. Читаю Петра Перебийноса. Це – Поет".

Зверніть увагу, як український класик, Шевченківський лавреат (1977) Дмитро Павличко гранично точно й тонко визначив історичну зумовленість поетичного ладу Шевченківського лавреата (2008) Петра Перебийноса. Він народився у смертоносному для його Батьківщини 1937-му і пів століття прожив в імперському

"Мовчки стою на суді перед рядком Заповіту"

За словами поета, "прізвище Перебийніс – оригінальне, рідкісне, неповторне". Свою належність до славного козацького роду Петро Перебийніс несе через усе життя як чашу, вщерть наповнену національною гідністю й гордістю, жодного разу не розхлюпнувши найдорожчого-святого...

У прізвищі моєму козацька кров кипить.
Мій предок Перебийніс побити міг сім бід.
.....
Наймення героїчне даровано мені.
Ми древні. Ми правічні у рідній стороні.

Певно, що в козацькому родоводі шанували й любили Тараса Шевченка з того часу, коли він став навіки відомий в Україні, а через сто літ, у 1940-х роках, до тієї живодайної ментальної любові

Україні до Шевченка, відчував усім серцем потужну притягальну силу Кобзарєвого духовного єства, що переливалася в огненні рядки його віршів:

Доле, спокуту прийми,
збореним духом карайся.
Довго під люті громи з болем іду до Тараса.
Бачу чоло вогняне,
та дотягтися не можу.
Кличе за обрій мене сяйво пречисте і гоже.
Роки мої молоді сивим димком оповиті.
Мовчки стою на суді перед рядком Заповіту.

Стоп! Раніше у вірші "Кобзарєві сліди" Петро Перебийніс уже писав: "...На світло Заповіту я іду". Є у нього навіть і поезія "Рядок Заповіту", в якій "світить у хмарах людської журби пророчий рядок Заповіту". Та у процитованому вірші "Вітер пагіння січе", написаному в 1984 році, поет поставив себе... на суд перед ряд-

Не могу не сказати, що своє прочитання цитованих рядків вповів автору (8 липня 2023 року) і отримав од нього похвалу за точне зрозуміння його поетичного задуму.

Замремо на мить й осмислимо давні й дивовижно сучасні думки Петра Перебийноса про Тараса Шевченка:

"Бунтівничий Тарас дивує світ нерозривною єдністю великого слова і великого діла. Закутий у тяжке ярмо неволі, він викресав із непокірної своєї душі вогнисте слово правди. Слово, без якого, мов без крові, зачлинулись би порожнею злихавілі наші серця. Геній Шевченка – це грозова симфонія високого духу України. Сама природа явила його нам у надрах потоптаної, розтерзаної ворогами нашої землі. Явила і піднесла до вершин світової культури. І слово його сказало планеті: є такий народ – українці, є така земля – Україна!"

У поезіях Перебийноса виразно присутнє відчуття громового воєнного передгрозя, і в своїй тривозі та надії він звертається до Кобзаря:

Зупинився час урочий,
і задумався Тарас...
Озовися, наш пророче,
з безрезності до нас!

.....
Батьку, Господи Тарасе,
дай нам силу молоді!
Дай нам полум'я живого
у знеможені слова.

.....
Дай, Тарасе, бурелому,
щоб сахнула орда!
Зачекалась перелому,
вимагає грому, грому
наша воля молода.

Хіба не про це просимо ми Кобзаря в нинішній історично крутозламний час?

Петру Перебийносу – людині неймовірної душевної теплоти, рідкісної скромності та видатного таланту – хочу побажати Шевченковими рядками, щоб його поетичне слово знову й знову пламенем взялось і людям серце розтопило.

І на Україні понеслось,
І на Україні святилось
Те слова, Боже кадило,
Кадило істини. Амінь.

Р. С. У травні цього року Петро Мойсейович прийшов на презентацію своїх книг у Національному музеї літератури України, сказав теплі, щирі слова. Зізнався, що коли нам випадало творчо співпрацювати вдвох, то виходило добре... В окремій розмові зі мною тихо й задумливо зауважив: "Нам є що згадати..."

¹ Задумливо для митця атмосферу ідеологічно вузьких апаратно-чиновницьких коридорів Петро Перебийніс талановито-точно передав у, говорячи його словами, "вистражданий ліричний трагедії "Коридор"". Як стверджують деякі театрознавці, це, можливо, єдина у світі п'єса про непримиренний конфлікт між владним апаратом і творчою особистістю.

² Докладно див.: Мельниченко В. Патріотичний подвиг Юрія Барабаша // Слово Просвіти. 2021. 5–11 серпня.

П. Перебийніс виступає на презентації книг В. Мельниченка в Національному музеї літератури України. 22 травня 2023 р.

Союзу, де російське ньокання зануздало Україну було фатально-звичним, а втрачені можливості непростих десятиліть української незалежності також рубцювали чутливе серце поета. Було від чого сумувати сумом і засмучуватися, проте, за словами Павличка, "поет не виступає співачем і сівачем смутку, він шукає сили, здатної протистояти ідеї смертності всього сущого, і знаходить її. Та сила в нього називається Любов'ю".

Найперше – конгеніальна Шевченковій любов до України та рідної "мови колискової":

Прекрасна ти, мово моя!
Молюся, клянуся тобою,
у жменю збираю слова.
О мово моєї любові,
безмежна природа жива!
.....
О мово, матусю ласкава,
святися з води і роси!
Читаймо Петра Перебийноса!

приєднався і малий Петро Перебийніс, про що читаємо у вірші "Кобзарєва зоря":

Вечір вишитий зірками.
Сидимо під рушниками.
Квіти вишня-подольянка.
Тігоньки у вишиванках.
Я між ними вичитую:
"Зоре моя вечірня"...
Над моєю душею,
над листком "Кобзаря"
захід сяє вишнево.
Тиша. Вечір. Зоря.

Зростаючи, вже відомим поетом усе частіше відчував себе в центрі родоводу, втім, розумів, що насправді це Господній час його тримає на планеті. Тому твердо стояв серед усіх калінокровних родичів своїх: "Стою, допоки Всесвіт не погас, – / праправнук і прапрадід водночас". Як ніхто з його славного родоводу, Перебийніс усвідомив історичну необхідність і важливість особистої участі у відвічному шляху співвітчизників, усієї

ком Шевченкового Заповіту. Ситуація кардинально, принципово інша! У поета такого таланту й масштабу вона не могла скласти-ся випадково, непродумано, тому вважаю завершальні два рядки вірша вкрай важливими, сказати б, системотворними у Шевченкіані видатного поета Петра Перебийноса, що, здається, не відзначалося.

На мій погляд, у них збережено майбутнє, невимовлене в радянські часи та й пізніше, розуміння того, що найперший Шевченків заповіт – "кайдани порвіте" – стосувався московських кайданів! Так само в Кобзарєвих заповідальних рядках про необхідність окропити волю "вражою злою кров'ю", йшлося про московську кров... Після повномасштабного збройного вторгнення Московщини в Україну в лютому 2022-го українці разом із Шевченком уповні й безповоротно виконують його Заповіт...

“Щось стане фольклором, щось піде у небуття, а щось стане піснями нашої переможної війни і справжніми піснями нашої Перемоги”.

Шевченківський лавреат 2023 року, кобзар Тарас КОМПАНИЧЕНКО: “Сяє небо, гра земля, йдемо в бій на москаля!”

Тарас Компаніченко – військовослужбовець ЗСУ, український культурний діяч, кобзар, бандурист і лірник, народний артист України, очільник гурту “Хорея Козацька” – цього року став лавреатом Національної премії України імені Тараса Шевченка у номінації “музичне мистецтво” за альбом “Пісні Української революції”.

Про пісні, які витримали випробування часом, і творчість під час війни він розповів в інтерв'ю.

Євген БУКЕТ
Фото Миколи ДАВИДОВСЬКОГО

“Я ніколи не забуду, як в перші дні широкомасштабного вторгнення росії пісні української революції надихали людей”
– Вітаю вас, Тарасе, і всю “Хорею Козацьку” з Шевченківською премією. Наскільки пісні української революції перегукуються із сьогоденними подіями та актуальні зараз?

– Пісні української революції – це величезний масив, материк. Я щасливий, що є одним з його відкривачів. Оцим подвійним альбомом покладений початок до відкриття справжньої, щирої пісенної історії. Після здобуття незалежності ми опинилися в ситуації, коли ці твори виринули подекуди, але не були співані на широких майданчиках. З подивом минулого року Україна відкрила для себе “Ой у лузі червона калина”. Я просто подивований, бо ми цю річ завжди співали.

Пісні української революції можна порівняти з невідкупними, щирими свідками доби 100-річної боротьби за вільну самостійну Україну, які хотіли бачити країну соціально справедливою і, звичайно, не декоративною, а справді самостійною. Відкриття цього масиву – це усвідомлення, які культурні сили, потужні індивідуальності брали участь у процесі творення високого й низького стилю пісень того часу.

Ми почали заповнювати лакуни, які виникли внаслідок розриву історичної тяглості та історичної пам'яті, і заповнювати їх історичною правдою. Бо часто вони заповнювалися фальшивками, фейками, так би мовити, які до пісень української революції прямого стосунку не мали. Люди хотіли щось уявляти про цю українську революцію. І легше було це запнути фейками. Наприклад, про те, що пісню “Любо, братці, любо” створив Махно. Насправді пісня написана у 1986 чи 1988 році у Кривому Розі. Чи “Не падай-те духом, мій друже Ковалю”. Як вона може бути піснею УПА, коли її автор народився у 1952 році в Закарпатті? Дуже дивно.

Тож поява цих пісень, справді ширих пам'яток тієї доби, виконала ще й таку функцію – почала заповнювати артефактами. І це лише маленька частинка, процес пішов далі.

Всюди, де я співаю, дуже люблять “Стяг” на слова Бориса Грінченка. Підходять вояки й запитують: “А “Стяг” буде?”. Чи якісь речі, які ми співаємо разом із “Хореєю Козацькою”: “За Україну, з вогнем завзяття”, “Ми лицарі без жаху і без смерті”, “Од синього Дону до сивих Карпат”, “За рідний край, за нарід свій”, “Коли ви вмیرали”, “Як упав же він з коня”, “Накрила нічка”...

Ці пісні актуальні, вони служать. Я ніколи не забуду, як в пер-

ші дні російського вторгнення пісні української революції надихали, підбадьорювали людей. Це такий спектр емоцій, який додавав сил і віри в нашу Перемогу.

“Ніякий Байрактар нас не врятує, якщо не буде духу...”
– Скільки загалом пісень народилося за час широкомасштабного вторгнення росії?

– Певно, з десяток, але не всі пропущені мною через внутрішній ценз. Пісні, які вважаю слабшими, – це не випускав на люди. А хороших написано, мабуть, чотири-п'ять. Бо не стільки пісні творяться, як вірші.

Часом мені якось соромно, що вже всі там (говорить по загиблих героїв. – Авт.), а ми ще тут. Це таке почуття вини вцілілого. Це один із типових прикладів нашого системного посттравматичного розладу. Але ми відчуваємо це... Про це текст на смерть Андрія Жованика, який ще не став піснею:

*Блиснули зблизька мені
шаблезуби смертельної наци,
крізь шепіт схлипувань і ридань
першими гинуть найкращі.
Багато з друзів моїх у райським
раю чи Вальгаллі,
і якось незручно вже взагалі,
що я ще не в тім загалі...*

Цей твір ще не озвучений, він в процесі. Але є тексти, на які зразу народилися пісні, приміром:

*За колонами колони пруть на
нас московські брили,
та їх сміло зустрічають
українські Збройні Сили!
Звідки наволоч? – Зі сходу. –
Плюс, почули, зустрічаєм.
І чим хата в нас багата,
пригощаєм, пригощаєм,
Байрактари й Джавеліни,
хай гримлять і хай стріляють,
Але дух гармат міцніший.
Ми це дуже добре знаєм.*

Це пісня, звісно, не про Байрактари чи Джавеліни, Слава тобі, Господи! Не треба очаровуватися, не будете розчаровані. Я вважав, що ніякий Байрактар нас не врятує, якщо не буде духу. Тому я про цей дух співав. І приємно було відзначити, що дехто, аналізуючи суцільну “байрактарщину” наших широт і довгот, відмітили, що ця пісня виділяється з-поміж інших, тому що вона не про Байрактари.

Ми насправді робимо семимильні кроки в одужанні й одорослішанні нації. Пісня “Слава Богу, Слава Йсу, Слава нашим ЗСУ” – про сучасну війну. Жартівлива пісня “Б'ємо, б'ємо москаля” – така, щоб її співати гуртом. Пісня про оборону Бахмута, я вважаю, непогана. Пісня про “Азовсталь” також. Є і просто поезії. Я пишу і молитви, треноси, оплакування.

Я граю на похованнях наших героїв-лицарів і лицарських дівчат. Ми з “Хореєю Козацькою” намагаємося підходити до цього

дуже відповідально. Доповнюємо прописаний Павлом Подобедом ритуал. Він достатній, бо там сурма, барабан, сальва, розгортання прапора, гімн. Але люди просять, і ми граємо. Я намагаюся з одного боку внести в церемонію прощання з нашими героями пісні, які б показували, що вся українська нація, вся українська історія, вся українська спадщина відає зараз шану новітньому лицарю. Це одна складова, а друга – універсальність цих текстів. Насамперед ми демонструємо і дякуємо від імені всієї нашої історичної спадщини людині, котрі відстоювала нашу ідентичність.

Саме тому зараз звучать твори, яким по 300 років, і водночас звучать твори, яким по 100 років, звучать сучасні твори. І навіть якщо в пісні йшлося про війну з якимись конкретними ворогами, наприклад, з турками чи з поляками, то ми співаємо, уникаючи цих деталей. Безперечно, коли похорон довгий і довге прощання, то ми співаємо і “Пливе кача”, тому що ця пісня про національну єдність від Закарпаття до Слобожанщини і від Чорномор'я до Полісся.

“Коли в шпиталях чуєш оповіді наших хлопців про те, що вони пережили, то ти просто німієш...”

– Як твориться під час війни?

– Ми з “Хореєю Козацькою” граємо в пунктах постійної або тимчасової дислокації, де відбувається відновлення, у місцях реабілітації наших хлопців і дівчат. Бувають притуплені моменти, всі слова наче німіють. Особливо, коли ти приходиш в шпиталь і слухаєш оповіді безпосередньо з передової.

Коли хлопці розповідають, що вони пережили, ти просто німієш і не знаєш про що співати. Стаєш дуже безпорадним і беззахисним, тому що бачиш достойних мужів високого духу, які пережили жахіття і які спокійно розповідають про пережите: “Як я повернувся... в мене одна нога тільки і очі пошкоджені, але я все одно мушу повернутися в свою частину”... “У мене тільки по лікті руки, але я все одно повернуся в свою частину”... “У мене нема двох ніг, але я все одно повернуся в свою частину”... Вони вийшли з пекла і щиро кажуть, що їм пощастило... Але готові повернутися, щоб воювати.

“Існування українців муляє москвитам... Це як боротьба за первородство”

– Тарасе, а коли ви зрозуміли, що широкомасштабне вторгнення росії неминуче?

– Все до того йшло... Я думаю, що десь влітку чи восени 2021 року зрозумів, що воно відбудеться. Тобто мене називали панікером, але не треба бути оракулом, щоби це помітити. Просто ми не піддалися на тиск московської імперії,

який вона здійснювала різними засобами. Вона хотіла втягнути нас у свою економічну імперію або в гуманітарну, або в орбіту своїх політичних впливів. Це був шлях до денационалізації. І ми цьому не піддалися. Відповідно почалася боротьба зі свободою. Вони створили передумови до того, щоб у нас забрали Крим, розпочали війну на Донбасі, нав'язали нам “Мінський процес”. Але ставало очевидно, що громадянське суспільство України не дозволить владі піти на домовленості про вибори на Донбасі під цівками автоматів, про визнання Криму за московщиною.

Зрозуміло, що існування українців муляє москвитам з кількох моментів. Це, найперше, історичний контекст – боротьба за первородство, як, скажімо, між агарянами і сарацинами. Хто від Агарі, від наложниць, а хто від Сарі, від законної дружини? Котрий із синів? Тобто війна за Єрусалим, як війна за Київ – війна за історичний наратив. Ми первородні, ми вважаємося очевидними, прямими нащадками, і нікуди звідси не йшли, не дівали нікуди. А вони воюють за право бути первородними, за право володіти цією спадщиною.

Дивна річ для нас. Ми думаємо: Господи, почніть від чогось іншого себе вираховувати. Від Мосха біблійного. У XVI–XVII століттях Алессандро Гваньїні, Інокентій Гізель та інші наші мислителі писали, що ми походимо від Яфета, але у Яфета, окрім Руса, Ляха і Чеха, був ще один син – Мосх. Вони вигадали, що від нього походять москалі. Ну вже ж, Господи, вигадали, тож хай він буде сильний, наділіть його якимись гіперболізованими властивостями, почніть свою історію від нього. Але ж ні – не здатні вони на це. Тому, звичайно, з одного боку, сьогодні йде боротьба за київську спадщину, первородство, за право володіти “дідиною”. А другий момент – це свобода.

Ми вільні люди, демонструємо, що свобода скучечна, має skutok, результат. Вільне суспільство завжди краще, воно швидше розвивається. Ми рухаємося і дуже далеко віддалилися від москви. У нас немає страху, адже ми вільна країна. І це дуже страшно для них. Їхня церква московська не спрацювала, їхня так звана культура, яку вони насаджували, теж не спрацювала... Ще трошки – і вони б не мали взагалі жодних шансів поневолити Україну. Тому це мало такий вигляд, що вони повинні завдати удару. Бо країна, заряджена на те, щоби будувати лише територіальну імперію, не здатна ні на що, крім їхнього суцільного, всезагального, шовіністичного, нацистського домінування.

“Моя пісня Перемоги ще не написана”

– А ви вже знаєте, що заспіваєте, коли ми переможемо?

– Моя пісня Перемоги ще не написана. Не можна писати пісню перемоги наперед. Це фальш. Можна писати пісні мотивуючі, ті, що підбадьорюють, але я хочу сказати, що вони не для передової. Тобто ті, хто виходить на передову, хто став справжнім лицарем, професійним, фаховим вояком, в ці пісні не вірять. Війна – це цинізм, це багато сарказму тощо. І люди, насправді, переживши багато чого, по-різному сприймають патос.

Коли я чую вірші, тексти, написані безпосередньо на передовій, то розумію, що це правдиві і сильні тексти про війну.

Ми нещодавно говорили про це з моїми колегами по службі. Запитували, чому в московщині немає якоїсь альтернативної думки. Чому там популярний такий дешевий, я би сказав, патос, з якого хотіла вирулити свого часу навіть інтелігенція советського союзу? В сср було так багато цього відвоєнного військового патосу, що аж нудило від нього. Фронтівки не могли дивитися фільми про війну. І тому інтелігенція все-таки намагалася якось вийти з цього або в ліризм, або в осмислений масштаб трагедії. “Степом, степом”, “А льон цвіте...” чи “Маки” Івасюка та інші українські пісні – про це. Вони не дуже, до речі, в сср і сприймалися. Ці тексти були про трагедію. Відбувався процес відходу від патосів, аби можна було оплакати побратимів, зрозуміти масштаби трагедії.

Переможний патос – це як сіль або мед. Якщо передати кути меду – все пропало. Як пересолить – пропало. Патосу маеш вірити. Якщо ти не віриш, якщо це вилинялі слова і нічого за цим не стоїть, окрім набору гарних фраз, то це просто катастрофа.

Буває інколи непогано поезію люди пишуть на передовій. Є добрі пісні, народжені в АТО. Класні речі, але часом все це може зіпсувати одним приспівом, здешевляти оцим, як-от “капелани, капелани... трампарам, парам-парам”... і все скочується до графоманства.

Природно, що всі пишуть, всі співають. Це дуже класно, я за це. Хай пишуть пісні перемоги, ліричні пісні про Бахмут, про Херсонщину, про оборону Києва, про Бучу й Ірпінь трагічні речі. Повинен бути наш продукт на різних рівнях. І це теж щира позиція, так? Суспільство відділяє, відсіює несправжні речі, яких багато. Щось стане фольклором, щось піде у небуття, а щось стане піснями нашої переможної війни і справжніми піснями нашої Перемоги.

Віктор ТЮТЮН,
журналіст, м. Херсон

Культура, як і рослина, міцніє лише під захистом людей

Про гусяче сало я вчитав у спогадах Дмитра Лихвара “Агрономічна хроніка”. До цього зроду не чув, що таке буває. Про сало ведмеже, “циганське” довідався від різних брехунів, а тут пише сам доктор найгарніших найаграрніших наук – професор Української сільськогосподарської академії.

Нічого з нічого не вродиться. Перед цим одна балакуча жінка торохтіла про маму, яка напихала кукурудзяними зернятками гусака. Потому в птиці наростало на два пальці гусячого сала, що й ствердив науковим авторитетом Данило Федорович Лихвар, хоча знань набув ще Даньком, на Полтавщині.

Кажуть, діти – наше майбутнє. Це твердження ковтають, не замислюючись. Пити воду, коли їси, чи не пити? Тут суперечки не вгавають. Хоча вибір не завдасть великої шкоди. Зате аксіоматичний вислів – не лише помилковий, але й дуже шкідливий. (Цитуватиму з книги Лихвар Д. Ф. Агрономічна хроніка. Додатки. (Спогади, фото, статті з сімейного архіву Т. С. Юркової). Упорядник Соломашенко Н. В. – Київ: Вид-во “Дзеркало світу”. Вид-во “Міленіум”, 2017).

Окрім чудернацького, нотатки відкривалися серією боксерських хуків у журналістську голову: “...почав писати спогади для внука Сергійка, який щойно вступив до університету на факультет журналістики. Виникла загроза, що мій внук, як і чимало його братії, почне писати про все, що було і чого не було, не спираючись на факти. Виросте пустоцвіт, брехунець, тим нахабніший, чим більше він буде переводити паперу на сором собі і людям”.

Правда ваша, Даниле Федоровичу! Наросло, як на покинутих господарями городах. “Тут я не зміг знайти (на березі річки Ловать. – Авт.) жодної культурної рослини. Лише поодинокі рослини жита та цибулі зустрічалися на колишніх сільських городах. Все це переконливо промовляло про те, що культурні рослини живуть лише разом з людьми, під наглядом і захистом”.

Вражаюче спостереження. Рівень культури суспільства включає ставлення до рослин, обумовлює розвиток особистості в гармонії з природою. І все починається не з народження.

Так, високоосвічені фахівці, справді, виростають під опікою глибоких науковців, людей високої думки та ясного світогляду. Вступне слово до “Хронік” написали відомі вчені – академік НААН В. А. Вергунов, доктор біологічних наук, професор Л. К. Тараненко, академік УААН В. В. Юрчишин, друзі й колеги – кандидат історичних наук Г. С. Щиголь та В. П. Ситник, кандидат біологічних наук, племінник автора спогадів Л. М. Шередко.

Насамперед, всі, хто знали й працювали з Данилом Федоровичем, наголошують, що головні риси цієї видатної особистості: людяність, авторитет, доброзичливість, а його спогади вважають “джерелознавчою основою” аграрної науки минулого століття. Останнє уточнення мене дещо насторожило. Однак подітися нікуди: як і життя, наука має періодизацію. Її аспекти чітко помічає сам автор книги “Агрономічна хроніка”.

Початок двадцятого століття в Російській імперії позначився сплеском продуктивних сил. В Україні, де промисловість бурливо розвивалася поряд з сільським господарством, відчувалася потреба в знаннях, сільгоспзнаряддах та нових виробничих відносинах. Справжнім народним учителем у галузі став Євген Харлампійович Чикаленко. Його ім’я не згадано. Однак у кожному

рядку нотаток про перші кроки в науку проглядаються діяння сповідника “практичних порад” селянам.

Народ вже усвідомлює потребу і прагне знань. Ось як це підтверджено у спогаді: “За місяць на станції було прийнято 2,5 тисячі тільки одних селян Полтавської і суміжних губерній (1925 р. – Авт.). Приїздили селяни кінями, волами, коровами і навіть приходили пішки... Ювілей Полтавської дослідної станції сколихнув живі сили агрономічної громадськості...”

Не випадково Євген Харлампійович Чикаленко наприкінці XIX ст. домогся дозволу видавати українською мовою власні агрономічні нотатки. Укрінформ повідомляв, що в Харкові Олександр Савчук повторив видавничий подвиг Чикаленка: “Це п’ять книжок – п’ять розмов про основи ведення сільськогосподарської діяльності і призначені українським селянам. Це були справжні бестселери, бо видавалися і розходилися десятками тисяч”.

Юний Данило Лихвар знав про ці поради. Але навіть у мемуарі не все може написати комуніст – виконавець рішень партійних з’їздів та пленумів. Зате спрямувати читача на порівняння й осмислення фактів – його громадянський та науковий обов’язок.

“Слід сказати, що в Україні за останні 100 років було чимало дослідних установ, які працювали по кілька або по кілька десятків років, але були з тих чи інших причин закриті. Про зберігання архівів цих установ ніхто не подбав, навіть для історії. А шкода. Тоді, коли виникне потреба в них, буде вже пізно, а може бути, що пізно вже й тепер”.

На моє давнє переконання, діти – послання з вічності, що увібрала вчорашнє й завтрашнє. Чому Шопенгавер сказав: “Кожне дитя до деякої міри геній і кожен геній до деякої міри дитя”? Тому що співвідношення успадкованого малю до набутого під час дорослішання виявиться на користь рефлексів та інстинктів, материк його підсвідомого вже з ним від зачаття.

Стисло: діти – наше минуле. Дуже древнє: від тваринного до засвоєння досвід предків з найближчих поколінь – і саме цей набуток піддається зовнішнім впливам. Це роблять доквілля, родина, навчання, релігія, сучасні маніпуляції.

Виховання й культура – найвразливіші ділянки особистості. Через п’ять років після опублікування спогадів, через події, котрі спіткали країну внаслідок московської агресії, очевидно, наскільки важливі думки та застереження вченого з книги.

Є такий жарт з Інтернету: “Ти завів kota, кіт собі – бліх. Має право!” Саме “право” і “права особи” в юридичному сенсі найчастіше переглядаються сьогодні і спотворюються.

Загострюється цікавість, коли читаєш сторінки, де описане навчання Данила “у Галичині”. Росія напала на Австро-Угорщину. Учні з Полтави і з Рогатина, які спілкувалися між собою рідною українською мовою, з’ясували: хто вони і чи вороги? Підміни й маніпуляції з розвитком комунікацій обертають істини на протилежне. Гасла Французької революції (зокрема, “братерство”, що до смерті перелякано монархію), у XIX ст. спотворили більшовики, ще через два століття глобалістично-необільшовики обернули на беззмістовні драглі “толерастії”. Механізм такий: всі люди – брати! Тоді навіщо нам національність? Погодилися – і українців позбавили Батьківщини. (Яка ще “Україна”, коли немає українців?!).

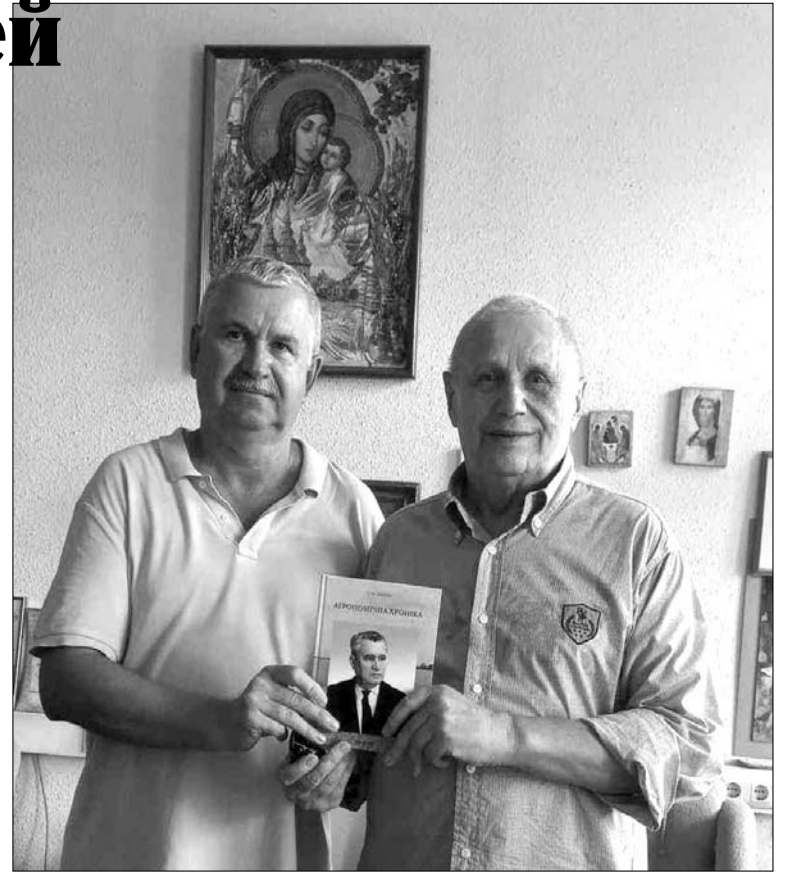
“Знання без виховання – меч в руках божевільного”, – застерігав Василь Сухомлинський. Сучасні “ліквідатори пам’яті” вдерлися в людську свідомість. Їхнє завдання – знищити особистість, яка опирається на спадок предків. Якщо колишні колонізатори та радники від “філософії майбутнього” соромляться минулого, то нам слід пишатися боротьбою народу з поневолювачами, плекати національну культуру. Нас прагнуть повернути в темні часи псевдоморальних неволі й заборон, коли уярмлене населення корилося сильнішому. А звернені в майбутнє настанови Ушинського, Грінченка, Русової не дійшли “народу, темному, безбатченку в отчизні...”, за словами Пантелеймона Куліша.

Такі часи випали на долю Данилових Лихварю. Ідеології самодержавства, більшовизму-ленінізму, комуністичної тиранії з якоюсь одержимістю вилловлюють людей, щоб вкоротити їм віку. То вимагають жертви. То присяпляють і дурять, нишком вимаючи душу. Данило вдивляється в листочки, насінини й корінці, бо від цього залежить життя його, рідні – всього людства.

Проте вчений проникає глибше. “На свою голову в цій праці (“Спадковість та її мінливість” академіка Тимофія Лисенка. – Авт.) я виявив чимало принципів недоліків. Використовуючи вільні години, я написав на неї дошкульну рецензію...” Громадянська позиція коштувала йому кар’єрного сходження, стримувала просування в наукових табелях про ранги. Данило Федорович давно мав у творчому доробку все, щоб стати доктором наук, але його адміністративно стримували.

Чому це важливо зауважити сьогодні? Бо в науці завелися ділки й плагіатори. У цій сфері є національні завдання. Нещодавня розмова двох міністрів з громадськими діячами-просвітниками не лише окреслила актуальну тематику (див. “Слово Просвіти” – Авт.), але й запропонувала: “Робімо, діймо!”

Ось рядки з виробничої практики студента Полтавського аг-

Віктор Тютюн в гостях у редакції

рокооперативного технікуму (Данило Федорович іноді називає його “сільськогосподарським”. – Авт.): “В Лохвицькому куші радгоспів я й провів виробничу практику з 15 квітня по 15 жовтня 1923 року... увесь цикл робіт в рілльництві, городництві, тютюництві і ремонтній справі”.

Нещодавно читаю в Інтернеті, що на роботу “потрібен менеджер з агротехнологій”. Тобто є майстри на всі руки – від обробітку ґрунту, насінництва, захисту і підживлення рослин до збирання й зберігання, скажімо, зернових культур – в одному флаконі, чи пак, в одній особі.

Дивлюся з вікна вагона, як полушений стерні йде культиватор на межі Херсонської і Миколаївської областей. Тут восени ще стирчали стабілізатори ракет і виднілися обмежувальні стрічки саперів. Кажуть, нам розмінувати всі поля, наприклад, на правобережжя Дніпра в Херсонській області ще років десять. Аграрії не згодні. “Менеджери з агротехнологій” освоють ще й розмінування.

Важкі сторінки спостережень про голод в Україні 1922 і 1933 років. Ще більш гірко читати епізоди воєнних буднів. Оразу після мобілізації: “Сестра Галя, яка приїхала в Гороховецький табір за моїми пожитками, там їх вже не застала. Їх встигли продати ті, хто мав їх зберігати. До святої справи підготовки солдатів у запасній частині пристали шкурники, які безсоромно і безкарно обкрадали їх на власну користь”.

Супутні лиха війни. Ми переживаємо їх сьогодні з тими ж стражданнями, несправедливістю і недолугою бюрократією...

Мене вразила кількість людей, котрі залишали Херсон разом із рашистами перед визволенням. Їх було багато. Вони жили 30 років за України незалежною, вважаючи, ніби ще в есесері, а дехто не бачив різниці з Московією. Внутрішня політика будувалася не на примиренні з імперським центром, а на зраді національних засад.

“Організатор Ботанічного са-

ду АН УРСР М. М. Гришко висловлював жаль, що ті, хто його буде, не зможуть побачити сад таким, яким він виглядатиме в майбутньому... Сад росте і поступово змінюється, стаючи щодалі більшою окрасою Києва”.

На це сподівався соратник і другий співзасновник Ботанічного Данило Федорович Лихвар. А як ці надії справджуються? Сад обрізають територіально, занепадає унікальна багатотисячна колекція кущів та саджанців дерев, надбана особисто Лихварем, серед іншого, і в повоєнній Німеччині.

Якщо послідовно, то молодому вченому довелося поборотися не лише з голодом і війною, але й на ідеологічному фронті.

“Стало ясно, що пора дискусій з точкою зору академіка Т. Лисенка в питаннях біологічної науки минула і розпочалася пора диктату, в тому числі в питаннях, які не можна вважати остаточно вирішеними”.

Діалектика в тому, що ніде й ніщо не вирішене. “Яровизованих мічурінців” Лисенка в біологічній науці перемогли менделізм і морганізм. Але ж вони й не страждали! То в “тюрмі народів” в одиночних камерах катували Вавилова й Ресовського, а в Україні “помилки” призначили Гришкові та Делоне. Їхнього товариша Данила Лихвара врятувало від утисків лише те, що він не обіймав командних посад, не мав нагород і високих звань.

Глибока народна іронія властива стилю Данила Федоровича з юності. То критичний вірш у школі втне, то про голод невчасно згадає, то карикатури малює, то цілий самописний “журнал” видає, жартома зауважуючи, ніби той не витримає конкуренції з комсомольською стіннівою.

“Перемогу ми відзначали на світланку 8 травня. В першу чергу підняли чарки за перемогу і, випивши, покидали їх в куток залу...” Такий у людини характер – чесний! 8 травня – і не пізніше. Така в “хронікера” культура – висока, хліборобська: допитлива, сильна, розумна, уміла й щедра.

На гостину до Веприка

З давніх-давен старовинне поселення для когось зі смішною і дивакуватою назвою – Веприн або Веприк – приваблювало гостей: як званих, так і не дуже. Від не дуже званих часто доводилось міняти місця постійного проживання, відходячи все далі вглиб колись буйних і густих лісів понад річкою Киршею, притокою Ірпеня, що на Фастівщині. Отож і “простяглося село моє стріч-

ному і громадському діячу, протоіерею УАПЦ – Кирилу Григоровичу Стеценку.

Знайомство з музеєм починається із затишного подвір'я, оповитого садом і охайними різнобарвними квітниками. Через невеличку веранду потрапляємо в незвичайне місце – кухню української хати початку ХХ століття. Навпроти дверей – біленька піч з лежанкою і всіляким кухонним

с. Квітки Канівського повіту. Під портретом – скриня з імпровізованим “шумовим оркестром”, який створив маленький Кирило, дивуючи всіх своїм винахідництвом.

З кухні потрапляємо до затишної кімнати з великим чорним роєм. За вітринним склом – світлини, які розповідають про перші життєві кроки Кирила – учня Київської Софіївської духовної школи і семінариста. Тут – випускне фото К. Г. Стеценка, а також ноти його творів, афіші і програми концертів.

Над роєм – портрети композитора, його друзів-соратників: М. Д. Леонтовича, Я. С. Степового, О. М. Коваленка і учителя М. В. Лисенка. На чільному місці – портрет Т. Г. Шевченка, геніальна поезія якого надихнула Стеценка на створення багатьох музичних творів, а портрет належав самому композитору.

Вир революційних подій, активна творча, педагогічна, державна і громадська діяльність Кирила Григоровича відображена у наступній кімнаті. Тут його улюблений Київ, створення Української Республіканської капели, діяльність УАПЦ, переїзд до села Веприк.

начинням: коцюбами, кочергами, горшками, макітрами. Старовинний буфет і мисник з посудом початку минулого століття, великим саморобним столом, який своїми руками зробив Кирило Григорович, на покуті – ікона святої мучениці Параскеви – захисниці села.

Облаштування кухні, меблі, посуд, сільськогосподарські знаряддя праці, вишиті рушники створюють неповторну атмосферу зовсім іншого, давно забутого світу. Саме в такому приміщенні колись Кирило Григорович при жевріючому вогнику каганця, вчив сільських дітей музичної грамоти. У вишитому рушнику портрет його батьків: Григорія та Марії Стеценків, мешканців

Відчуті і по-справжньому зануритися в побут української сільської інтелігенції минулого століття можна у спальній кімнаті. В інтер'єрі – круглий стіл з ажурною скатертиною, гасова лампа, старовинні стільці, ліжка, застелені простими домотканими ряднами, національний одяг, скриня, яка, за переказами, належала сім'ї Стеценків, ікони, які теж були власністю Кирила Григоровича. До речі, одне з ліжок у цій кімнаті, за переказами вепричан, належало композитору.

Доповнюють експозицію світлини рідних і близьких Кирила Григоровича, онуків, правнуків, які обрали прекрасний і тернистий шлях – продовжувати справу свого великого діда і прадіда.

В одній з кімнат будинку композитора облаштовано кабінет фундатора музею – полум'яного поета, патріота, громадського діяча, фельдшера місцевого медпункту В. І. Косовського. Тут звертає на себе увагу насамперед великий портрет Володимира Івановича, де він зображений в тяжкий період свого життя, коли молодим юнаком відбував покарання за націоналістичну діяльність у таборах. У цій кімнаті відтворено побут, у якому жив В. І. Косовський: сервант із посудом, видані твори поета, прості меблі, старий радіоприймач, у вишитому рушнику портрет Стеценка, світлини рідних і близьких. На етажерці книги з домашньої бібліотеки, зошити з чернетками віршів. Тут же – медична шафа з його рідного ФАПУ.

Детальніше про роботу музею та послуги можна дізнатися на офіційному сайті stetsenko.museum та в соціальних мережах. Дізнатися до КЗ КОР “Меморіальний музей К. Г. Стеценка” можна власним транспортом (відстань від Києва – приблизно 80 км) або електричкою та рейсовим автобусом.

До зустрічі у Веприку!

Підготовлено Меморіальним музеєм К. Г. Стеценка

кою”, як писала місцева поетеса Ольга Косовська-Рошкулець, бо доводилося весь час просуватися все далі і далі у безпечніші місця. Хоча далеко в ліси не заглиблювались – тримала джерельна прозора вода річки...

Прадавню історію Веприка нині досліджують і популяризують працівники Меморіального музею К. Г. Стеценка, які підготували інтерактивну програму “На гостину до Веприка”. На відвідувачів чекають легенди та цікаві факти з життя села; правдива історія про “лежачий” пам'ятник; стародавній сільський майдан та городище скіфських часів “Хутір Млинок”. Родзинкою подорожі стане музей, присвячений композитору, педагогу, держав-

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Звернення до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі! Тижневик “Слово Просвіти” – один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі – за певного “сприяння” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі, хто любить, шанує і дорожить українським правдивим і об'єктивним словом можемо допомогти “Слову Просвіти”. Будь-яка фінансова підтримка видання – це вагомий внесок в українську справу. Тож подасмо Вам наші банківські реквізити:

АТ “Сенс Банк”, р/р UA 30300346000002600 2016994001; отримувач: ГО “Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ/ІНН: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

На наше прохання про допомогу для газети “Слово Просвіти” відгукнувся:

Бондарчук Андрій Іванович – 2000 грн.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Ігор ЗОЦ

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова)
Павло МОВЧАН
Микола ТИМОШИК
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ГОЛОМША
Юрій ГАНДЗЮК
Галина ДАЦЮК
Євген БУКЕТ

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО
279-39-55

Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК
Коректорка
Олена ГЛУШКО

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
<http://slovoprosvity.org>
<http://prosvitanews.org.ua>

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” – 30617

Листування з читачами – тільки на сторінках газети. Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

